

UNIVERZITA PARDUBICE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2017

Bc. Iveta Šlesariková

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

**Subkultura psovodů „bojových plemen“ se zaměřením na plemeno
„malinois“ na vybraném kynologickém cvičišti**

Bc. Iveta Šlesariková

Diplomová práce

2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Iveta Šlesariková**
Osobní číslo: **H14454**
Studijní program: **N6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Subkultura psovodů "bojových plemen" na vybraném kynologickém cvičišti**
Zadávací katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomová práce se bude zabývat mezidruhovým vztahem psa a člověka z antropologické perspektivy, především se zaměří na zájmovou skupinu psovodů, kteří aktivně cvičí "bojová plemena" na Náchodsku. Cílem této práce bude analyzovat vztah psovoda a psa na vybraném kynologickém cvičišti z pohledu vědecké disciplíny Human-Animal Studies, teorie jednání (Bourdieu), antropologických poznatků o subkulturách a v neposlední řadě zachytit síť aktérů, která poslouží k lepšímu porozumění a zmapování vztahů mezi psovody. Studentka bude zkoumat svět psovodů a každodenní praktiky sociálních aktérů, kteří tento životní styl vyznávají. Jako metody výzkumu budou použity: zúčastněné pozorování, hloubkové i polostrukturované rozhovory a dále bude použita metoda actor-network theory.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Hana Synková, Ph.D.

Katedra sociálních věd

Datum zadání diplomové práce: **30. dubna 2015**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2016**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Adam Horálek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2015

Příloha zadání diplomové práce

Seznam odborné literatury:

- ARLUKE, Arnold. SANDERS, Clinton. *Regarding Animals*. Temple University, 1996.
- BUŠTÍKOVÁ, Lenka. Analýza sociálních sítí. In: *Sociologický časopis* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1999, č. 35. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/uploads/42a6c78198cacdc20c3a2da286e0c226ef935606_210_1_BUSTI.pdf>
- FRANKLIN, Adrian. *Animals and Modern Cultures: A Sociology of Human-Animal Relations in Modernity*. London : Thousand Oaks, Calif. : Sage, 1999. ISBN 978-0-7619-5622-8
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. vyd. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4
- MANNING, Aubrey. SERPELL, James. *Animals and Human Society: Changing Perspectives*. London : New York : Routledge, 1994. ISBN 0-203-42144-2
- MASSON, Jeffrey. *Psi v lásce nikdy nelžou*. 1. vyd. Praha : Rybka Publishers, 1999. ISBN 80-86182-88-6
- MCROBBIE, Angela. *Aktuální témata kulturních studií*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-156-5
- MENACHE, Sophia. *Dogs and Human Beings: A Story of Friendship*. In: *Society and Animals* [online], 1998, roč. 6, č. 1 [cit. 20. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.animalsandsociety.org/assets/library/369_s616.pdf>
- OPPENHEIM, Robert. Actor-network theory and anthropology after science, technology, and society. In: *SAGE Journals* [online], 2007, roč. 2007, č. 7 [cit. 20. 4. 2015]. Dostupné z <<http://ant.sagepub.com/content/7/4/471.full.pdf+html>>
- NOSKE, Barbara. *The Animal Question in Anthropology*. In: *Society and Animals* [online], 1993, roč. 1, č. 2 [cit. 20. 4. 2015]. Dostupné z: <<http://www.upc-online.org/thinking/anthro.htm>>
- SANDERS, Clinton. *The Sociology of Human-Animal Interaction and Relationship*. *Humananimal.cz* [online], [cit. 20. 4. 2015]. Dostupné z: <<http://humanimal.cz/clanky/sanders.html>>
- SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. 1. vyd. Praha : Grada, 2010. ISBN 978-802-4729-077
- VANDROVCOVÁ, Tereza. *Sociologie zvířat: přehledová stať o oboru Human-Animal Studies* [online]. 2010 [cit. 20. 4. 2015]. Dostupné z: <http://humanimal.cz/texty_soubory/sociologie-zvirat.html>

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Pardubice.

V Pardubicích dne 27. 3. 2017

Bc. Iveta Šlesariková

Poděkování

Tímto si dovoluji poděkovat všem, kteří stojí za vznikem této kvalifikační práce, a to především mé vedoucí diplomové práce PhDr. Hana Synková, Ph.D., za cenné rady a připomínky. Poděkování patří i ostatním vyučujícím za jednotlivé konzultace. Dále všem zúčastněným informátorům za ochotu, věnovaný čas a důležité informace. A v neposlední řadě i své rodině, která mě podporovala během celé doby studia.

Název

Subkultura psovodů "bojových plemen" na vybraném kynologickém cvičišti

Anotace

Diplomová práce popisuje mezidruhový vztah psa a člověka z antropologické perspektivy, především se zaměří na zájmovou skupinu psovodů, kteří aktivně cvičí "bojová plemena" na Náchodsku. Vychází z vlastního terénního výzkumu, který byl uskutečněn na vybraném kynologickém cvičišti. Studentka bude zkoumat svět psovodů a každodenní praktiky sociálních aktérů, kteří tento životní styl vyznávají. Terénní výzkum byl prováděn na základě zúčastněného pozorování a polostrukturovaných rozhovorů.

Cílem této práce bude analyzovat vztah psovoda a psa z pohledu vědecké disciplíny Human-Animal Studies, teorie jednání (Bourdieu), antropologických poznatků o subkulturách.

Klíčová slova

Kynologické pole, pes, všestranné plemeno, prestiž, člověk, belgický ovčák malinois

Title

Subculture of dog handlers of fighting breeds at the dog training center

Annotation

This thesis will deal with the interspecies relationship between a human and a dog from an anthropological perspective. It will mainly focus on the group of dog handlers who actively participate on training of „fighting breeds“ in Náchodsko region. It is based on author's own field research which had taken dog training area. The author will study the world of a dog handlers and their everyday actions as social actors who profess a dog handler lifestyle. The chosen research methods for this thesis will be participant observation.

The aim of this thesis will be to analyze the relationship between a dog handler and a dog in selected dog training center from several perspectives: from point of view of Human-Animal Studies scientific discipline, from point of view of the Theory of Action (Bourdieu) and from point of view of an anthropological knowledge on subcultures.

The field research was processed on the basis of involved observation and semi-structured interviews.

Key words

Canine training ground, dog, a versatile breed, prestige, man, belgian shepherd malinois

Obsah

Úvod.....	11
1. Metodologická část	14
1.1. Metody získávání dat	14
1.2. Průběh terénního výzkumu	15
1.3. Rozhovory	17
1.4. Charakteristika informátorů	18
1.5. Reflexe a etické metody výzkumu	18
2. Human-animal studies	20
2.1. Jazyk – kritérium zkoumání?	22
3. Sociální sítě na cvičišti	26
3.1. Sociální pole.....	26
3.2. Kapitál.....	29
3.2.1. Kulturní a ekonomický kapitál	30
3.2.2. Sociální kapitál	32
3.2.3. Symbolický kapitál	33
3.3. Habitus	34
4. Volba psí rasy – předurčení k získání prestiže?.....	36
4.1. Psí plemeno	36
4.2. Všestranné plemeno	37
5. Obranářský výcvik.....	42
5.1. Ochrana	44
5.2. Chovatelství v souvislosti s módou.....	46
5.3. Zkoušky a soutěže	48
5.4. Respekt.....	49
6. Žebříček psích plemen	50
6.1. Prestiž skrze určité psí plemeno	51
6.2. Belgický ovčák Malinois.....	52
6.3. Využití belgického ovčáka malinois	55
7. Shrnutí.....	57
8. Závěr	60
Použitá literatura	62

ÚVOD

Radost z boje, ostré zuby, výsměch milosrdenství? Jistě mi dáte za pravdu, že mnoho dalších pojmů by Vás napadlo k tématu bojových plemen. Tento pohled je ještě více zakořeněn v lidech skrze média, která z těchto tvorů učinila chodící zabijáky. Média však nezůstala pouze u toho. Dala divákovi pocit, že zná a umí definovat jistý typ lidí, který si tato nemilosrdná zvířata pořizuje. V dnešní době je fenoménem, zvláště u mladých lidí, vlastnit tzv. psi „bojová plemena“ jako jsou americký pitbulteriér, stafordšírský teriér a anglický bulteriér. Na druhé straně se mnoho lidí domnívá, že právě tyto psi je ohrožují a že jsou cvičeni za účelem boje a k záměrnému strašení ostatních lidí. Podobně vnímají i vlastníky bojových psů, kteří jsou viděni jako hrozba, jelikož svoji krutost míří proti nim. Za myšlenku skloubit téma diplomové práce s mojí vášní pro sportovní kynologii vděčím své fence Peggy, která mě do tohoto psího světa přivedla. Pojdme se spolu podívat na naši společnou cestu od samého začátku.

Mým dětským snem bylo mít čtyřnohého kamaráda, který tu bude jenom pro mě a se kterým strávím celé dny společnou hrou. Přála jsem si štěně, které se nikdy neunaví přinášením míčků. Takové štěně, které mě vždy přivítá hopsáním a velkým láskyplným oblíznutím. O svém psím kamarádovi jsem měla jasnou představu. Měl být jakousi velkou chlupatou bláznivou koulí. Zkrátka pes jak má být se vším všudy. A rozhodně jsem také po prvním společném setkání věděla, že se z nás dvou stane nerozlučná dvojka.

Já a můj pes – nová kapitola mého života. Tolik jsem si takové štěně přála, až se mi to jednoho dne nakonec splnilo. Novým členem naší domácnosti se stala dne 25. 8. 2005 fenka - plemeno: labradorský retrívr, barva: žlutá. Odborná literatura čtenáři popisuje plemeno labradorského retrívra, jako jedno z nejvhodnějších plemen pro začínající chovatele. Na otázku: „Proč labradorského retrívra?“ Dr. Bernard Duke ve své

knize *Labradorský retrievr* odpovídá: „A proč ne? Jestliže existují doslova miliony šťastných milovníků labradorů po celém světě, proč by labradora nemohl milovat každý? Výborně vypadá, je dobře cvičitelný, oddaný, inteligentní atd. atd., proč by to nemohl být pes pro každého na této planetě, kdo miluje psy“ (Duke 2001: 21).

Má labradoři společnice byla dokonalá – bláznivá psí koule. Kam jsem se jen podívala, byly rozcupované psí hračky, vytahané prádlo z koše, pokaňkaná podlaha apod. No zkrátka štěně, jak má být. Všude jí bylo plno.

A jelikož jsem se potřebovala naučit, jak mám z hravého a bláznivého štěňátka vychovat vzorného psa, začala jsem navštěvovat místní kynologické cvičiště. Tam jsem poznala mnoho psích plemen a zjistila jsem, že každé se hodí na jiné psí aktivity. Například plemeno border kolie bylo předurčeno k dosažení vynikajících výsledků v parkurových závodech (jinak řečeno agility) a naopak výmarský ohař úžasně dokáže vystopovat jakýkoli pach. Existuje mnoho psích plemen a každé z nich má své přednosti a pro člověka různorodé využití.

Ve své diplomové práci se zaměřím na psy předurčené k výcviku obran. Předpoklad být výborným psím obráncem mají pouze vybraná psí plemena, známá také jako všestranná plemena, mnohdy dokonce i populárně nazývaná jako tzv. bojová plemena. Mým cílem, není pouze postihnout a vysvětlit smysl všestranných plemen na poli kynologie, ale také zjistit motiv koupě zmiňovaného typu plemena. V rámci mé práce se pak zvláště zaměřím na plemeno belgického ovčáka malinois, které je považováno za elitu mezi všestrannými plemeny.

V linii antropologického zkoumání mezidruhového vztahu psa a člověka se již pohybují delší dobu. Již v minulosti jsem prováděla v rámci své bakalářské práce výzkum tohoto soužití. Ve své minulé práci jsem se především zabývala následujícími otázkami:

Z jakých důvodů lidé v dnešní době navštěvují kynologické cvičiště a co je k tomu motivuje? Jakou roli v mezilidských vztazích zaujímá postavení psa na kynologickém cvičišti? Myslím si, že předešlé zkušenosti z terénu mi velmi dobře pomohly uchopit nové téma mé práce - Subkultura psovodů „bojových plemen“ se zaměřením na plemeno „malinois“ na vybraném kynologickém cvičišti.

Dále se v rámci výzkumu zaměřím na to, co lidi motivuje k tomu, aby si pořídili všestranné plemeno a docházeli s ním na kynologické cvičiště. Rovněž bych se ve svém výzkumu ráda zaměřila na to, co rozhoduje při výběru plemene a proč ho následně lidé trénují za účelem boje.

Cílem mé diplomové práce je analyzovat vztah psovoda a psa z antropologické perspektivy na kynologickém cvičišti za pomoci níže uvedených výzkumných otázek.

1. Z jakého důvodu si psovodi na poli kynologie pořizují všestranná plemena a následně se s nimi účastní obranářského výcviku?
2. Existuje pomyslný žebříček psích plemen i v kynologickém poli? A pokud ano, do jaké míry se psovodi řídí žebříčkem psích plemen pro získání prestiže v kynologickém poli?
3. Existuje psí plemeno, které ovládlo „obranářský výcvik“, a pokud ano, do jaké míry ovlivňuje kynologické pole?

Diplomovou práci jsem rozdělila na dvě části: metodologickou a teoreticko-praktickou. V metodologické části se zaměřuji na popis terénního výzkumu ze všech úhlů pohledu. Zdůvodňuji a charakterizuji metody, které byly využity k získání dat, a seznamuji čtenáře s etikou výzkumu. Dále popisuji vývoj terénního výzkumu a mé zkušenosti, které jsem v rámci zmíněného výzkumu nabyla, například jak vypadá den na kynologickém cvičišti.

1. METODOLOGICKÁ ČÁST

V mém výzkumu se především budu zabývat vztahem mezi člověkem a psem. Je důležité si na začátku výzkumu uvědomit, že k poznání konkrétních jevů je zapotřebí si správně zvolit metody, pomocí kterých dané jevy může badatel rozklíčovat.

1.1. METODY ZÍSKÁVÁNÍ DAT

Ve strategii výzkumu jsem zvolila přístup kvalitativní metodologie, která pro tvorbu zdrojových dat využívá práci s dokumenty (literární kritika, obsahová analýza atd.), pozorování (nezúčastněné či zúčastněné) a rozhovory. Takto nashromážděné informace dále analyzujeme, uspořádáváme, vytváříme dílčí zobecnění, která následně ověřujeme v praxi. Kvalitativní výzkum v některých literaturách může být také označován jako přístup humanistický, orientovaný na člověka. Jak sama autorka knihy *Integrovaný přístup v sociálně vědním výzkumu* popisuje, předmětem kvalitativního výzkumu „může být velmi různorodá škála sociálních aktivit v diferencovaných prostředích. Může jít o vyhledávání hodnotových systému různých skupin“ (Loučková 2010: 49). Právě onen hodnotový systém různých skupin se také stane jedním z hlavních bodů mého výzkumu. Stručně řečeno ve kvalitativním výzkumu spatřuji vhodnou volbu pro poznání mezilidského, ale i mezidruhového vztahu mezi člověkem a psem.

1.2. PRŮBĚH TERÉNNÍHO VÝZKUMU

Terénní výzkum jsem si zvolila dle svého uvážení. Primární pro mne bylo nalézt takový terén, aby se v něm vyskytovalo co nejvíce psích plemen vhodných k obranářskému výcviku, a zvláště pak jsem se zaměřila na psí plemeno belgického ovčáka „malinos“. Již z minulosti jsem měla zkušenost z působení na jistém kynologickém cvičišti, kde jsem měla možnost se okrajově seznámit se zmíněným plemenem, tudíž jsem si byla jistá, že i na ostatních kynologických cvičištích, zacílených obranářským výcvikům, budou přítomna mnou vyhledávaná plemena. Z mého pohledu se tak stal tento terén nejvhodnějším pro můj výzkum. Zjistila jsem, že právě zde mohu pravidelně pozorovat rozličné vztahy psů se psem. Právě onu pravidelnost považuji za důležitou, jelikož jsem si mohla vytvořit jistý obraz, jak se vztahy na kynologickém cvičišti proměňují. Měla jsem možnost vstoupit již do známého terénu, tudíž mě většina informátorů znala. Považuji však za důležité zmínit, že terénní výzkum pro bakalářskou práci není identický s mojí diplomovou prací. Terénní výzkum pro diplomovou práci jsem z minulosti znala v rámci udržování přátelských vztahů mezi kynologickými cvičišti. S fenkou Peggy jsme měly možnost přijmout pozvání k účasti na psích závodech, na kterých jsme měly možnost prezentovat náš kynologický spolek. Při těchto návštěvách jsem měla možnost navázat kontakt s dalšími psůvody, kteří mě vlídně přijali mezi sebe.

S terénním výzkumem jsem začala na v první polovině srpna a zakončila jsem ho ke konci ledna následujícího roku. Během jeho realizace se nevyskytnul žádný závažnější problém, který by mohl ohrozit dokončení mé diplomové práce. Vstup do terénního výzkumu jsem považovala za velmi úspěšný.

Kynologický spolek má již mnoholetou historii a zkušenosti, což se velice pozitivně projevuje na celkovém chodu cvičiště. Vše se řídilo jasnými pravidly. Majitelé

psů, slangově řečeno psovodi, měli možnost se s instruktory scházet dvakrát týdně, a to v sobotu a/nebo ve středu. Výcvik psů se řídí několika pravidly. Tato pravidla jsou v České republice uvedena v několika řádech, v nichž je přesně popsáno, jak má konkrétní cvik probíhat. Mezi nejznámější řady patří *Zkušební řád pro sportovní výcvik psů* (NZŘ) a *Mezinárodní zkušební řád* (IPO). Na zkoumaném cvičišti instruktoři primárně vycházejí z NZŘ, kde se v první řadě zaměřují na základní výcvik psa. Výcvik poslušnosti psa je rozdělen do čtyř oblastí: stopa, poslušnost, obrana a speciální výcvik. Jednotlivé cviky poslušnosti se trénují na kynologickém cvičišti pouze v určité dny. Záleží především na psovodech, kterým cvikům se budou se svým psem věnovat. Soboty byly převážně zaměřené na všeobecnou poslušnost psa a středy byly určeny ke speciálním cvikům obrany, mezi psovody nazývané jako „kousačky“. Právě ve středu jsem měla možnost pozorovat, jak se na kynologickém cvičišti schází plno bojových plemen. Všimla jsem si, že v této skupině zaměřené primárně na obranné cviky se vyskytovala velmi často podobná plemena. Měla jsem možnost vidět jak plemena dobrmana, dogy, pitbula, tak i hojně zastoupené plemeno německého ovčáka. Avšak četnosti zastoupení plemene belgického ovčáka se nic nemohlo vyrovnat. Ano, někdy se stala výjimka, že mezi bojová plemena zavítal i labradorský retrívr, ale to se stávalo opravdu výjimečně. Primárně tuto skupinu zastupovaly výše zmíněná plemena.

Právě tak početné zastoupení belgického ovčáka mě natolik udivilo, že v tomto momentu jsem si začala klást jednu z výše uvedených výzkumných otázek vztahujících se k belgickému ovčáku malinois. Ačkoliv jsem tušila, že zmíněné plemeno je velmi rozšířené, netušila jsem, že v tak velkém měřítku, jelikož jsem do této doby byla přesvědčená, že „kousačkám“ vládne plemeno německého ovčáka.

1.3. ROZHOVORY

Při pohybu v terénu jsem se snažila být především v kontaktu se psovody, kteří docházejí na střeďeční setkání. U některých psovodů, kteří se mezi sebou bavili více, bylo zřejmé, že se znají i mimo kynologické cvičiště. Také jsem se při pozorování zaměřila na chování psovodů vůči plemenům psů, která vlastní. Zajímalo mě, zdali plemeno psa může také být pojátkem pro vznik či následně utužování vztahů mezi psovody.

Mými pomocnými nástroji byly během výzkumu poznámkový blok, diktafon a v neposlední řadě počítač. Tyto nástroje mi pomáhaly zachovat své vzpomínky, které jsem následně zpracovávala pomocí počítače při příchodu domů. Poznámky jsem si zapisovala především heslovitě. Také jsem při psaní poznámek kladla důraz na emocionální vjemy, které na mě na kynologickém cvičišti působily. Přála jsem si, abych po příchodu domů byla schopna celou situaci v paměti vidět, a tak lépe mé poznatky přenést do svého výzkumu.

Obsah prvních dvou rozhovorů jsem zaznamenávala až zpětně po jejich uskutečnění. Měla jsem obavy, že by se informátoři mohli vylekat a neodpovídali by mi zcela spontánně na mé otázky. Mé obavy byly zbytečné. U jedné z mých informátorek, kterou znám blíže, jsem použila nahrávací zařízení a jí nečinilo žádný problém nechat běžet zapnutý diktafon po celou dobu našeho rozhovoru. I u dalších třech rozhovorů mi bylo od informátorů poskytnuto svolení celý obsah rozovorů zaznamenávat pomocí diktafonu.

Jak již bylo zmíněno, během terénního výzkumu jsem si přímo na kynologickém cvičišti dělala poznámky, které jsem následně doma zpracovala. Například jsem si zaznamenala, jak probíhá den na kynologickém cvičišti. S odstupem času musím poznamenat, že jsem na začátku záměrně nezaznamenávala mé rozhovory odborně.

1.4. CHARAKTERISTIKA INFORMÁTORŮ

Na kynologické cvičišti docházelo zhruba třicet až čtyřicet psů. Větší zastoupení psů tvořili dospělí lidé. Děti mohlo zhruba docházet deset až patnáct. Více psů se scházelo při sobotních cvičeních, kde, jak již jsem se zmiňovala, se trénovala všeobecná poslušnost.

Výběr informátorů na kynologickém cvičišti nebyl náhodný. Volba vhodnosti informátorů byla podmíněna splněním některých kritérií, která jsem si sama zvolila. První kritérium bylo vlastnění všestranného plemene. Za druhé jsem považovala za důležité, aby informátor aktivně docházel na středeční cvičení. Hledala jsem psů, který se aktivně věnuje „kousačkám“, a právě během středečních setkání jsem ho mohla i pozorovat. Třetí kritérium bylo doplněním prvního, tedy vlastnění konkrétně belgického ovčáka malinos. V zásadě jsem potřebovala získat takové informátory, kteří budou ochotně mluvit o svém plemenu. Celkem lehce se mi podařilo získat informátory, kteří se mnou velmi vstřícně spolupracovali, tudíž nebyl problém s nimi rozhovory uskutečnit.

Referenční skupinu tvořilo 8 informátorů ve věkovém rozmezí 31 – 58 let. Z této skupiny čtyři informátoři vlastnili belgického ovčáka malinois, což jsem považovala za přínosné mému výzkumu. Spolupracující informátoři mi důvěřovali a věděli, že získané informace jsou čistě pouze pro moji vlastní potřebu a veškeré použité informace budou anonymní.

1.5. REFLEXE A ETICKÉ METODY VÝZKUMU

Veškeré získané informace, které by mohly napomoci identifikovat mé informátory, jsem z důvodu zachování anonymity přiměřeně pozměnila. Zdůrazňuji, že veškeré výsledky vyplývající z mé terénní práce se vztahují pouze na mnou vybranou specifickou lokalitu a

v žádném případě je není možné zobecnit. Ve své práci užiji metodu otevřeného pozorování. Všem členům jsem sdělila záměr mých pravidelných návštěv, jelikož by mi přišlo velice neetické zkoumat jejich jednání bez jejich vědomí. Při používání diktafonu jsem za každé okolnosti respektovala etické principy. Například bylo-li by přáním informátora nenahrávat rozhovor, plně bych to respektovala.

2. HUMAN-ANIMAL STUDIES

Ačkoliv se člověk snaží porozumět světu, vesmíru, principu života, není schopen zatím ani porozumět zvířatům, která se stala součástí naší kultury už od jejího samého počátku. V dnešní době nám přijde zcela přirozené vidět ve městech zvířata jdoucí bok po boku svých majitelů. Již dlouhou dobu domestikovaná zvířata žijí po boku člověka, ačkoliv teprve nedávno, až v 80. letech dvacátého století, se začali vědci zajímat o jejich interakci s člověkem. Avšak zamysleme se, jakou roli zaujímají zvířata v urbánní společnosti vedle člověka dnes? Proč má člověk tendenci svůj uměle vytvořený „betonový svět“ sdílet se zvířaty? Pokud se podíváme do přírody, tak zvířata jsou přirozeně od sebe oddělená a nemají tendenci sdílet spolu prostor, tak jako lidé. Ano, jistě nalezneme výjimky, kdy dva zvířecí druhy žijí pospolu v symbióze, ale ve většině případů symbióza obou tvorům přináší užitek. Myslím si, že člověk si například skrze zvíře kompenzuje své vnitřní potřeby, kterých se ve jménu urbánní společnosti a pokroku lidstva vzdal¹. Jsem přesvědčena, že právě tuto situaci ve většině případů řešíme pořízením zvířete do domácnosti.

Je všeobecně známé, že člověk je tvor zvědavý a chce všemu ve světě porozumět. Přitom pokud se poohlédneme na pole zkoumání humanitních věd, zjistíme, že tyto vědy, jak už samotný název napovídá, své zkoumání omezovaly na objasňování vztahů a procesů mezi příslušníky lidského druhu. Tím pádem se i do jeho zorného pole dostává zkoumaný objekt - zvíře, které je mu čím dál více v jeho životě po boku. Na základě

---

¹ Jak autorky Dana Bittnerová a Mirjam Moravcová v knize *Etnické komunity: v kulturní a sociální různosti* uvádí „s obdobím industrializace přichází sociální změny, se kterými úzce souvisí změna v oblasti sociálních struktur a institucí, které mají za následek rekonstrukci jak kolektivních, tak i individuálních identit. Na základě postavení člověka v nově vytvořené struktuře společnosti se formuje identita jednotlivce i skupiny“ (Bittnerová, Moravcová 2010: 24). Rovněž M. Michalski uvádí, že: „zájem o identitu a zejména identitu skupinovou, byl svébytným projevem nové doby, ... nástrojem, jehož prostřednictvím můžeme lépe porozumět specifickému charakteru našeho novodobého společenství“ in (Bittnerová, Moravcová 2010: 25 in Michalski 1995: 6).

snahy vysvětlit různé vnímání zvířat či přiblížení zvířecí mysli lidstvu, a tak tyto tvory i lépe pochopit, vznikl obor Human-Animal Studies.

Human-Animal Studies je velmi mladý interdisciplinární obor, který se začal postupně formovat během 80. let 20. století. Vědci zastupující tento vědní obor se především zajímají o mezidruhovou interakci člověka a zvířete ve společnosti. Pomocí Human-Animal Studies² se vědci snaží změnit lidský pohled na zvíře, jelikož donedávna bylo zvíře považováno za pouhý objekt, nikoliv za subjekt lidského vnímání. Jejich další naplní práce je i zakládání spolků, které hájí zvířecí práva v lidské společnosti, jelikož do této doby byla zvířata ve výzkumech mezidruhového soužití člověka a zvířete celkem opomíjena.

Domnívám se, že i dnes stále panuje jistá neshoda názorů v naší společnosti ohledně otázky, jaká role je psovi přiřazena. Jedná se o otázku, na kterou neexistuje prozatím zřejmá odpověď. Jisté však je, že záleží pouze na člověku, jakého postavení pes dosáhne (jaké postavení mu sám člověk připíše), což mimo jiné také záleží na společnosti, ve které se pes nachází, a také na tom z jaké pozice je jeho role definována. Například v České republice dle nového občanského zákona §494 „živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze“ (Zákony pro lidi). Tento zákon ukazuje, jak se proměňuje postavení psa v naší společnosti. Nicméně s novým zákonem se mění pohled na psa, alespoň z pohledu legislativního. Je stále otázkou času, jak dlouho potrvá, než si většina občanů uvědomí

---

² V Human-Animal Studies lze nalézt i odnože sociální a kulturní antropologie, etologie či případné obory zabývající se historií v kontrastu člověka a zvířete. Antropolog Claude Lévi-Strauss (1971) zdůrazňuje především náboženský, symbolický a materiální význam zvířat u primitivních národů například ve formě obětí, zvířecích postav v mýtech, vyobrazení v podobě totemů nebo klasifikační jednotky - prestiže. Další antropolog Clifford Geertz (2000) například pomocí výzkumu kohoutích zápasů na Bali odhalil, jakým způsobem je stratifikována tamní společnost.

znění tohoto zákona. V obecné rovině tohoto zákona již pes není chápán jako věc, nýbrž jako živá bytost, což je jistě velký posun z hlediska práv psa. Pokud bychom se tímto zákonem ale chtěli více zabývat, museli bychom vymezit přesně hranice, co je považováno za vhodné zacházení se psem, který je v zákoně definován jako živý tvor nadaný smysly. V tomto případě by ale mohlo vzniknout mnoho etických otázek. Jednou z nich by například mohlo být, do jaké míry je vhodné/etické psa, jakožto živého tvora, vychovávat tak, jak se vychovávají bojová plemena. Zde vyvstává otázka, zdali je etické z psa učinit „chodící zbraň“ čekající na povel pána k útoku. A s tím souvisí i téma, do jaké míry je vlastně vůbec vhodné psa drezurovat a učit ho naprosté poslušnosti a loajálnosti vůči svému psovodu. Pojetí tohoto zákona také říká, že bude-li pes týrán či jinak trýzněn, je to považováno za trestný čin³.

Výše zmiňovaný dichotomický pohled na člověka a zvíře či kulturu a přírodu podporuje také fakt, že zvířata postrádají schopnost užívat lidský jazyk, který zkoumání interakce zvířete s člověkem v jistém ohledu limituje. Podrobněji se touto tematikou zabývám v následující kapitole *Jazyk – kritérium zkoumání*

2.1. JAZYK – KRITÉRIUM ZKOUMÁNÍ?

Jak již bylo výše nastíněno, důvodem proč se zvířata v sociálních vědách dosud zkoumala málo, je to, že nepoužívají jazyk. V knize *Lingvistická antropologie – jazyk, mysl a kultura* najdeme mnoho definic či vymezení jazyka,⁴ které nejsou zcela shodné a i dnes

---

³ V tomto smyslu by si již člověk, který si chce psa pořídit, měl tento počín dobře rozmyslet. Protože bude-li se psa chtít po nějaké době (ať už z jakýchkoli důvodů) zbavit, není možné ho již jenom tak nechat na ulici, utratit či přivázat někam ke stromu a nechat ho bez povšimnutí. Stejně tak i v případě, že psovod zapomene na psa v rozpaleném autě bez vody, může psovodovi hrozit postih. Člověk, který si tedy psa pořizuje, by již měl mít dopředu přesně promyšleno, bude-li se o něj moci starat a jaký servis mu bude moci poskytnout.

⁴ Definice jazyka: „Jazyk není jediným nástrojem komunikace a komunikace není jeho jedinou funkcí, zdá se ale, že je ze všech funkcí nejzákladnější a že jazyk je jeho nejrozvinutějším nástrojem [...] Jinou otázkou definice jazyka je jeho kolektivní povaha. Jazyk umožňuje komunikaci, protože je do značné míry sdílený se všemi členy komunikačního společenství“ (Pokorný 2010: 53).

vyvolávají spory. Autor zmiňované knihy Jan Pokorný se k dané problematice vyjadřuje následovně: „U člověka se řeč může stát do jisté míry účelem sama o sobě, není pouze reakcí na momentální podmínky. Lidská řeč je mimo jiné nástrojem pojmového myšlení [...], u zvířat však tuto funkci pravděpodobně nemá“ (Pokorný 2010: 95). Zvíře tak lidé zařadili podle svých vytvořených kritérií⁵ do světa „primitivního myšlení“, možná i jen do světa založeného na zvířecích pudech, bez důvodné logiky⁶. Jazyk se stal především měřítkem lidskosti. Vědecké poznatky, konkrétně vztažené na psa, který je schopen porozumět několika lidským výrazům, pak vedou k hierarchické představě o světě, kde na vrcholu žebříčku mentálních a jazykových schopností nestojí nikdo jiný než člověk.

Během terénního výzkumu jsem měla možnost vyzorovat, že nejen verbální jazyk umožňuje komunikaci mezi psovodem a psem. Psovod psovi vysílá jak verbální, tak i nonverbální signály, které se pes učí rozeznávat a posléze správně zpracovávat. Existují tak dvě kategorie povelů – verbální, pomocí povelů, a nonverbální, pomocí gest a mimiky. Zvláště při trénování obran, dle mého názoru velmi složitých cviků, je obdivuhodné, jak probíhá komunikace mezi psovodem a jeho psem. Díky zúčastněnému pozorování jsem měla možnost stát se svědkem této pozoruhodné komunikace.

V oblasti obranářského výcviku se používají povelů typu: *drž, dej, hlídej* apod. Například povel *drž* je používán při nácviu psa na zadržení s protiútokem. Ve zkušebním řádu pro sportovní výcvik psů v České republice je účel cviku popsán následovně: „Účelem tohoto cviku je naučit psa, aby na rozkaz psovoda pronásledoval a zadržel osobu na útěku, i když tato osoba použije proti psu prutu, hole, zbraně apod. S tímto nácvikem začínáme tehdy, když jsme naučili psa zlobivosti, nebojácnosti a pevnému zákusu do

---

⁵ Tato kritéria byla vytvářena lidmi pro lidi, můžeme sem např. řadit náboženství, jazyk či kulturu. Je nutné zde ale zdůraznit, že tato kritéria vycházejí výlučně z definice lidství.

⁶ Karteziánská ortodoxie, jež až donedávna vylučovala zvířata ze společensko-vědních analýz, je založena na předpokladech lingvocentrismu, tzn., že zvířata postrádají schopnost používat jazyk, a tudíž postrádají schopnost myšlení (Sanders, 2006).

rukávu při zadržení na vzdálenost“ (Výcvik psa na obranné práce 2001). Je zřejmé, že se během nácviku používají povely ve formě rozkazu. Při náslechu povelů při středečních setkáních, kde se výcvik zaměřuje na obrany, jsem nabyla dojmu, že se na psy především mluví zvýšeným tonem. Psovodi jsou během výcviku na své psy ostří, mluví na ně rázným a pevným hlasem. Myslím si, že povely na kynologickém cvičišti odpovídají i požadavkům, které psovodi mají na své psy: ostrost, ráznost atd. Takový požadavek se odráží v chování psovodů a i v samotném verbálním projevu, což se může odrážet i celkově v jazykové ideologii, která je na kynologickém cvičišti přítomna. Podle Paula Kroskrytý můžeme jazykovou ideologii chápat následovně: „Jazykové ideologie jsou produktivně užívány při utváření a reprezentaci různých sociálních a kulturních identit (např. národnost, etnicita)“ in (Chromý 2014: 69 in Kroskrytý 2004: 509). Dále podle Petera Auera jazykovou ideologii můžeme definovat jako: „všechna hodnocení (stereotypy, postoje, kontextualizační potenciál pro sociální role a situace atd.), která ovlivňují výběr jazykových prostředků“ (Auer 2014: 233). Právě zmiňovanou jazykovou ideologii jsem spatřovala v jisté podobnosti chování psovodů na kynologickém cvičišti, ať již v jejich verbálním nebo neverbálním projevu.

Během doby, kterou jsem strávila na kynologickém cvičišti, jsem nabyla dojmu, že mi sportovní kynologie tak trochu připomínala vojnu. Někdy mi přišlo, že na „place“ nejsou psovodi, ale vojáci. Již během nácviku poslušnosti byli psovodi například seřazeni v liniích, které se pohybovaly vpřed společně. Dále byl jejich pohyb instruktorem koordinován přesnými povely: *vpravo v bok*, *vlevo v bok*, *čelem vzad*, *pochodem vchod* atp. Pokud k tomu ještě přidáme samotné povely vydávané vůči psovi psovodem, máte opravdu pocit, že jste přítomni na vojenském cvičení.

Má takto sportovní kynologie působit? Nebo jsou to ještě pozůstatky z dob minulého režimu, který se také na české kynologii podepsal? Českomoravská kynologická

unie se k vnímání sportovní kynologie vyjadřuje následovně: „Dnešní sportovní kynologie se od původní svazarmovské velmi odlišuje. Stal se z ní opravdový sport.“

(Českomoravská kynologická unie 2010). Právě na otázku, jak dnes psovodi vnímají sportovní kynologii, mi informátor č. 1 odpověděl následovně: *„Tak já jsem začal ještě v době Svazarmu, byl to takovej dřívě větší dril. Dnes se už cvičí úplně jinak. Každěj kouká dnes jen na sebe. Dřívě ty lidi to víc bavilo. Taký si myslím, že psi na sebe byli dřív méně agresivnější než dnes. Preferuji „svazarmovskou“. Jako víc natvrdo. Ty ostatní jako hrou, míčkama, pamlskami, to já vůbec. To do cvičení obran nepatří.“* Myslím si, že dřívě byli psi méně agresivní, jelikož psovodi na ně byli v minulosti tvrdší (viz odkaz na „svazarmovský režim“). V dnešní době si psovodi své psy hýčkají a myslím si, že je často vnímají a povyšují na lidskou úroveň. Výše zmíněné mi v našem rozhovoru dále potvrdil i názor informátorka č. 1 na vnímání svého psa. *„No takhle, ať je to, jak je to, tak je to pořád zvíře, s tím se musí počítat. Samozřejmě ho mám rád, on mě asi taky, ale furt musím brát, že to je zvíře. Aby se člověk ke psovi choval jako ke člověku, to je podle mne kravina. Když k nám přijdou vnuci, i když mu věřím, tak bych je v životě nenechal s ním samotné. Nikdo nikdy neví, co to zvíře může udělat“.*

Z výpovědi informátorky jsem si potvrdila vlastní poznatek z terénního výzkumu. Tedy že vlídná ruka a hravost do obran z pohledu psovodů nepatří. Tvrdost a ráznost během výcviku obran jdou ruku v ruce s chováním psovoda ke psovi, což jak již bylo zmíněno, se odráží i v samotném jazyce, například skrze povely.

3. SOCIÁLNÍ SÍŤ NA CVIČIŠTI

Je všeobecně známé, že lidé jsou společenšší tvorové. Mají tendenci si utvářet různé skupiny, pomocí kterých se prosazují v sociálním světě. Skupiny, ale i vztahy, se utváří za pomoci různých jevů v kontextu se specifickou lokalitou. Jedině když badatel hluboko pronikne do těchto skupin, může poté spatřit, jaké vztahy uvnitř skupiny existují a jaké jevy/hodnoty/podměty zvenčí se podílejí na jejich utváření. Dále pokládám za důležité si na začátku výzkumu uvědomit, že k poznání konkrétních jevů je zapotřebí si správně zvolit teoretické uchopení, pomocí kterého dané jevy může badatel rozklíčovat. Právě proto jsem se i nechala inspirovat jedním z nevýznamnějších francouzských sociologů 20. století Pierrem Bourdieu⁷, jehož koncepce vnímání společnosti je založena na několika základních pojmech, jako jsou sociální pole, kapitál a habitus. V následujících kapitolách se těmito pojmy zabývám, následně je také transformuji do terénu na kynologickém cvičišti.

3.1. SOCIÁLNÍ POLE

V kapitole *Ekonomie praxe Pierra Bourdieua*, se dozvíme, že sociální pole⁸ je relativně autonomní část sociálního prostoru, který se řídí vlastními pravidly. Pro snazší představu si sociální pole můžeme představit jako „hřiště“, na němž se „hraje“ podle již existujících pravidel *in* (Šubrt 2001: 109 *in* Bourdieu 1992a: 187). Pojdme si to ještě více ulehčit a představme si sociální pole jako hru *Dostihy & sázky*. Herní plán je rozdělen do několika

---

⁷ Francouzský sociolog a antropolog Pierre Bourdieu na přelomu 70. a 80. let přichází s revoluční myšlenkou, která byla příčinou odklonu od formulování univerzálních „teorií jednání“. I když byl Pierre Bourdieu silně ovlivněn tehdejšími paradigmatem (Lévi-Straussovský strukturalistický pohled), přesto je spíše označován za „postukturalistu“, společně s jeho současníkem Foucaultem.

⁸ Bourdieu sociální prostor přirovnává k poli „míním tím pole sil, jejichž tlaku jsou nutně vystaveni aktéři v onom poli zaangažovaní, a zároveň pole bojové, na němž se aktéři různými prostředky a za různými cíli – podle toho, jaké postavení ve struktuře zaujímají, - střetávají a tím přispívají k jeho uchování či změně“ (Bourdieu 1998: 38)

sekcí, jsou zde například políčka *trenér*, *stáje* či *distanc*. Velmi podobné je to i na poli kynologickém. Nejprve je důležité si uvědomit, že kynologické pole je značně obsáhlé. Toto pole nezahrnuje pouze kynologická cvičiště, ale také sem patří závody, výstavy, odborné časopisy a například i chovatelské stanice.

Právě během terénního výzkumu jsem zjistila, jak na sobě jsou neuvěřitelně jednotlivé části kynologického pole navázané (viz následný popis propojení psích závodů a kynologického cvičiště). Například na psích závodech se mohou prezentovat nejen psovodi se svými psy, ale i kynologické spolky. Psovodi, kteří zastupují určité kynologické spolky, mohou chápat úspěšné umístění se na psích závodech jako celoroční zhodnocení své práce se psem. Právě na psích závodech psovodi ukazují, čeho je jejich pes schopen a jak je (psa i psovoda) jejich kynologická organizace připravila na závody. Nejenže psi jsou trénováni, ale i samotní psovodi jsou instruktory připravováni na soutěže. Například společně pracují na odstranění nervozity, která by mohla ohrozit samotné umístění psovoda. Měla jsem sama možnost vyjet i na pár závodů, tudíž vím, že vyhlásování výsledků je nejen velmi významná událost pro psovody, ale zvláště pro kynologické spolky. Hojnost zastoupení psovodů patřících k jednomu kynologickému spolku na bednách vítězů může například ostatní psovody či i přihlížející veřejnost utvrdit ve kvalitě kynologického spolku a jak je všeobecně známo, výsledky mluví za všechno. Vše má jistou provázanost. I zde můžeme vidět, jak například prezentace kynologického spolku na psích závodech skrze úspěšnost psovoda je úzce provázaná s kynologickým polem. Ještě bych ráda podotkla, že s tím vším souvisí i skutečnost, jaká psí plemena jsou na vítězných bednách viděna (viz kapitola *Žebříček psích plemen*).

Oblastí kynologického „hřiště“ je mnoho (výstavy, soutěže, kynologické spolky atd), zde všude psovodi mezi o své pozice soutěží. Jako ve většině her jsou zde zavedená pravidla, kterými se musí hráči, jednotliví aktéři, řídit. A jak to bývá i mezi jednotlivými

hráči, probíhá i zde neustálý symbolický boj o výhodnou pozici ve hře. Jak už jistě předpokládáte, mým „hřištěm“ této práce se stalo kynologické pole, na kterém neustále probíhá interakce mezi psovody.

Myslím si, že je velmi zajímavé zkoumat interakci mezi psovody, mezi nimiž byly ustanoveny skupinové normy chování, aniž by si to sami uvědomovali. Zde právě spatřuji sílu hraní podle zvlášť určených pravidel, které hráči dodržují a řídí se jimi. Myslím si, že dodržování těchto pravidel způsobuje další reprodukci respektování pravidel na hřišti.

Přítomnost těchto pravidel na kynologickém cvičišti například spatřuji ve způsobu zahájení cviků poslušnosti či doporučení instruktorem nosit speciální oblečení během cvičení poslušnosti. Za prvé přítomnost pravidel vidím během každého zahájení cvičení, ať už mám na mysli sobotní či středeční setkání. Zahájení začíná nástupem všech přítomných psovodů na „place“, což je prostor určený pro výcvik. Psovodi se vzorně seřadí do řady, psa si usadí u levé nohy a vyčkávají na zahájení cvičení instruktorem. Během zahájení jsou psovodi zticha a v pozoru naslouchají instruktorovi. To vše trvá zhruba 5 až 10 minut. V průběhu mého působení na kynologickém cvičišti jsem měla možnost pozorovat přijetí několika nových členů do kynologického spolku. Všichni členové bez jakéhokoliv odmítnutí hned přijali pravidla „hry“ a například se hned zúčastnili ranního nástupu na „place“. Druhý projev přijetí těchto pravidel vidím v doporučení instruktora nosit speciálně navržené vesty, které jsou určeny právě pro psovody. Toto doporučení je spíše dáno příkazem, jelikož je hned psovodovi vysvětleno, jak je tato vesta nezbytná pro výcvik. Jedna z jejích předností dle slov instruktora spočívá v nadměrném množství kapes, které jsou pro úschovu balónku či pamlsků ideální. Pamlsky jsou totiž nezbytnou součástí odměňování psa během cvičení. Efektivní odměňování psa spočívá především v okamžité podpoře jeho žádoucího chování. Pochvala přichází nejen slovně, ale i ve formě pamlsků či aportů. U pochvaly je

především důležité její rychlé poskytnutí a díky této vestě je toho dle slov instruktora docíleno. Když se podíváte na cvičící psovody, většina z nich má již tyto vesty na sobě. Psovodi dokonce v těchto vestách závodí, což jen dokazuje, jak oni sami reprodukují doporučení instruktorů do celého kynologického pole. Dalším příkladem je podle mě už jen samotné přijetí používání povelů na kynologickém cvičišti (tuto problematiku jsem již představila v předchozí kapitole *Jazyk – kritérium zkoumání*). Je to opět zase jisté pravidlo, které se objevuje a je produkováno na kynologickém poli. Tyto ukázky sama považuji za potvrzení přijetí pravidel hry na pomyslném „hřišti“.

Jak jsem již výše zmiňovala, sociální pole můžeme vnímat jako hrací pole, ale také i bojové pole, jelikož čím silnější kapitál (psí plemeno) aktéři vlastní, tím se kolem nich utváří silnější mocenská struktura. Nyní pojďme aplikovat různé druhy kapitálů v rámci kynologického pole.

3.2. KAPITÁL

Pojďme se opět společně vrátit ke hře *Dostihy & sázky*. Již jsme si znázornili sociální pole je v našem případě kynologické pole pomocí „hry“. Tak jako v každé hře, musíte mít základní kapitál k dosažení úspěchu. Ve hře *Dostihy & sázky* základním kapitálem jsou především peníze a koně. Dále je pak druhotně bráno v potaz vlastnění trenérů a například stájí, které mohou zvýšit během hry pozici hráče. Je tedy evidentní, že sociální pole je strukturováno vlastním systémem distribuce různých forem kapitálu. Je důležité si uvědomit, že mezi kapitály a poli existuje významný vztah. Dle Pierra Bourdieuho „různé druhy kapitálu představují vklady, které jsou v sociálních polích takřkajíc „ve hře“ a o něž aktéři soupeří“ *in* (Šubrt 2001: 109 *in* Bourdieu 1985: 10). Dále Bourdieu kapitál vnímá ve čtyřech základních rovinách - ekonomický, kulturní, sociální a symbolický. Pro naše zkoumání kynologického pole je důležité se soustředit na přítomnost kulturního,

sociálního a symbolického kapitálu. Myslím si, že čistě samotný ekonomický kapitál není zas až tak přítomný na kynologickém cvičišti, jelikož jediný náklad psovoda je spojen s ročním členstvím, který se může pohybovat na hranici tisíc korun českých. Popřípadě dále si psovod může pořídit, již zmiňovanou vestu či pomůcky ke cvičení jako jsou míčky, činky sloužící k aportování či pomůcky určené k obranným cvikům. Pořízení těchto věcí osobně nepovažuji za drahou záležitost, opět se pohybujeme na hranici tisíce korun českých. Ráda bych, ale podotkla, že přítomnost ekonomického kapitálu v kynologickém poli je důležitá a spatřuji ho například na výstavách či chovatelských stanicích anebo i odborných časopisech⁹.

3.2.1. KULTURNÍ A EKONOMICKÝ KAPITÁL

Kulturní kapitál P. Bourdieu ještě dále rozlišuje na objektivní, inkorporované a institucionalizované stavy. Kulturní kapitál v objektivním stavu převeden na kynologické pole může být viděn například ve vlastnění určitého psího plemene. Je zřejmé, že každé plemeno může zastupovat rozdílný kulturní kapitál v souvislosti s jeho využitím. Mám tím především na mysli, že psím plemenům lidé sami připsali důležitost kulturního kapitálu. Některé vlastnosti u psů si lidé cení více či méně a možná i podle toho jsou psí plemena ceněna společností - viz kapitola *Psí plemeno*. Dle J. Šubrta (2001) kulturní kapitál má svoji vlastní logiku, i když je úzce spjat s ekonomickým kapitálem. Právě zde vidím i jistou souvislost s vlastněním určitého plemene psa a jeho pořizovací cenou. Je evidentní, že význam kulturního kapitálu odpovídá výši ekonomickému kapitálu. Blíže se této problematice věnuji v kapitole *Žebříček psích plemen*.

---

⁹ Toto téma by bylo natolik obsáhlé, že by dle mého úsudku bylo jenom samotným podkladem pro další diplomovou práci.

Kulturním kapitálem v inkorporovaném stavu se rozumí veškeré kulturní schopnosti, dovednosti a formy vědění, kterých lze nabýt vzděláním. Tato forma kapitálu je zásadně vázaná na tělo a na osobu. Chce-li jím někdo disponovat, musí si ho prostřednictvím odpovídajícího vzdělání osobně osvojit *in* (Šubrt 2001: 110 in Bourdieu 1992b: 55). Právě na kynologickém cvičišti se psovodi mohou poprvé setkat s odborníky na výchovu jejich psů, kteří vlastní zmiňovaný kulturní kapitál. Instruktoři jsou odborně vzděláváni v oblasti kynologického pole a jsou považováni i samotnými psovody za odborníky například na výcvik poslušnosti, což mi i potvrdil informátor č. 7, který vypověděl: *„Když někdo si pořídí pejska, tak absolutně o něm nic neví. A v knížkách se toho taky moc nedočte. A cvičák, to je rarita prostě. Dal mi návod, jak mám se svým psem komunikovat a jak se k němu chovat.“* Psovodům je obvykle poskytnuta první možnost odborného vzdělávání ve světě psí sportovní kynologie právě skrze rady a názorné vedení samotných instruktorů. Osobně vidím funkci instruktora psí sportovní kynologie jako jednu z nejdůležitějších neboť právě on vzdělává a dává doporučení psovodům. Instruktor může působit na kynologickém cvičišti jako jistá elita ve sportovní kynologii a právě proto jsem i přesvědčena, že vlastní kulturní kapitál nejen ve stavu inkorporovaném, neboť jej získal skrze své vzdělání v kynologickém poli, ale také institucionalizovaném viz následující kapitola.

Poslední pojetí kulturního kapitálu je spojováno s institucionalizací, jak J. Šubrt (2001) uvádí „především ve formě dokladů (vysvědčení či diplomů) o absolvování určitého vzdělávacího stupně a vzdělávacích titulů. Titul jako vysvědčení o kulturní kompetenci přináší jeho vlastníkovu trvalou a právně garantovanou konvenční hodnotu“ (Šubrt 2001: 110). Například na kynologickém cvičišti mají možnost psovodi vidět v zasedací místnosti všechny diplomy či získané certifikáty jak instruktory, ale i celkově daným spolkem. Jsem přesvědčena, že právě tyto listiny jsou dokladem – legitimací,

opravňující instruktory vykonávat svoji pozici na kynologickém cvičišti, ale také deklarují jejich úspěchy skrze vystavené diplomy. Velmi ráda bych ještě vyzdvihla, že i samotní instruktoři, kteří působí na daném cvičišti, vlastní určitá plemena psů, která nesou s sebou vysoký kulturní kapitál. Blíže se k tomuto aspektu věnuji v kapitole *Belgický ovčák malinois*.

3.2.2. SOCIÁLNÍ KAPITÁL

Sociálním kapitálem dle Bourdieuho „jsou míněny vztahy, do nichž je aktér zapojen a k nimž se může uchýlit v případě, že z nějakého důvodu potřebuje podporu jednotlivých aktérů či skupin. Sociální kapitál je tedy založen na využívání trvalé sítě vztahů založených na vzájemné známosti či uznávání“ in (Šubrt 2001: 111 in Bourdieu 1992b: 63). Tyto trvalé sítě jsou přítomny i na kynologickém cvičišti. Zvláště pak jsou přítomny mezi psovody, kteří se zúčastnili obran se svým psem. Vzájemná známost či uznání se projevovala společnými zájmy a cíli, které mohly například představovat dokonale vycvičeného všestranného psa. Tohoto úsilí, vlastnit precizně vycvičeného psa, nemohli psovodi dosáhnout jen samostatně se svým psem, avšak bylo zapotřebí pomoci jak ze strany instruktora či figuranta, tak i dokonce ze strany ostatních psovodů.

Vzpomeňme si na hru *Dostihy & sázky*, kde si hráči také mohou pomáhat, například si mohou vzájemně půjčovat peníze či směňovat koně během hry a podobně to vidím i já na kynologickém cvičišti. Vzájemnou pomoc spatřuji například v situaci, kdy si psovodi mezi sebou radí, jak provádět jednotlivé cviky, aby dosáhli lepších výsledků. Většinou je mezi jednotlivými cvičeními vyhlášená pauza, při které si psovodi vzájemně vyměňují zkušenosti například z nácviku obran. Zmiňovaná pomoc ze strany ostatních psovodů se například projevovala i slovní podporou, která patřila psovodovi, jemuž se během cvičení se svým psem nedařilo docílit precizně odcvičeného cviku. Dalo by se říci,

že ostatní psovodi daného psovoda konejšili a ujišťovali, že příště bude lépe anebo poradili jak daný cvik lépe provést. I odborník na výchovu všestranného psa Manfred Müller ve své knize *Výcvik ochranného psa* zdůrazňuje, že výcvik psa nespočívá pouze v dovednostech majitele, ale mají zde význam další důležité faktory jako například volba zkušeného instruktora, který je při výcviku nápomocen (Müller 2009: 133). Dále jsem během pozorování na kynologickém cvičišti zjistila, že čím lépe má psovod vycvičeného psa, tím mu je více prokazována úcta, což je dle mého názoru opět další projev sociálního kapitálu. Pouhý fakt dobře vycvičeného psa, je tedy známkou sociálního kapitálu, jelikož na vycvičení psa se podílí více lidí, jako jsou například instruktoři či pomocní figuranti, což právě i výše zmiňuje Manfred Müller.

Dále jsem měla možnost vypořádat, že ve většině případů spolu více komunikují psovodi, kteří vynikají se svým psem během nácviku obran nebo ti, kteří vlastní belgického ovčáka malinois, ať už štěně či dospělého jedince. Myslím si, že to je další ustálené chování psovodů na daném kynologickém cvičišti, ať už stávajících nebo i nově příchozích, kteří se přizpůsobují danému prostředí a společenské normy platící na kynologickém cvičišti berou za vlastní. Dále jsem měla možnost vypořádat, že psovodi spolu vytvářejí pevnou komunitu i mimo cvičiště, například na čarodějnice či o Vánocích. Jako spolek pořádají různé závody a zkoušky poslušnosti. Komunikace mezi psovody se odehrává na přátelské úrovni. Vypořádal jsem, že si psovodi mezi sebou převážně tykají, což je opět důkaz jistého projevu blízkosti mezi psovody..

3.2.3. SYMBOLICKÝ KAPITÁL

Symbolický kapitál působí jako kapitál cti a prestiže *in* (Šubrt 2010: 111 in Bourdieu 1976: 348). Důležitost přítomnosti symbolického kapitálu můžeme vidět i ve hře *Dostihy & sázky*. Jak již jsem na začátku této kapitoly zmiňovala, smyslem této hry je především

vlastnit koně a čím prestižnějšího koně vlastníme, tím lepší pozici získává hráč ve hře. Výši prestiže koně hráč pozná dle umístění koně na hracím poli, tím mám na mysli, čím vzdáleněji se hráč nachází od políčka *start*, tím jsou na hracím poli k zakoupení prestižnější koně, respektive čím blíže se dostává hráč k cíli, tím máte větší možnost si zakoupit prestižnějšího koně, což taky odpovídá ceně koně. Právě přítomnost prestiže je i na kynologickém cvičišti pozorovatelná. Například velmi zajímavým zjištěním pro mne bylo, že ostatním psovodům stačí pouze vidět, že daný majitel vlastní určité psí plemeno a hned si získává jejich pozornost a posléze i respekt. Je přinejmenším zajímavé, že pro získání respektu nebylo nutné znát kvalitu vycvičenosti daného psa, ale psovodi prokazovali respekt psovodovi pouze na základě držení psa určité rasy. Tento příklad dle mého názoru dokládá přítomnost symbolického kapitálu v podobě držení určité psí rasy. Tak jako ve hře *Dostihy & sázky*, i zde výše prestiže psího plemene dokáže svému majiteli přinést lepší pozici „ve hře“, přičemž tomu i odpovídá cena daného psa. Více se touto problematikou zabývám v kapitole *Žebříček psích plemen*.

Již jsme téměř na konci představení koncepce vnímání společnosti dle Bourdieuho. Seznámili jsme se s jednotlivými jeho koncepty jako je sociální pole a kapitál, které jsme následně transformovali do kynologického pole. Schází nám transformace posledního z jeho klíčových pojmů – habitus.

3.3. HABITUS

Pojem habitus není nikde autorem definován, je však determinován, vymezován či objasňován nejrůznějšími formulacemi. Dle slov J. Šubrta (2001) „Obvykle se slovem habitus označuje zevnějšek, image, způsob vystupování a zvláštnosti osobního stylu chování. To vše je ovšem podle Bourdieua determinováno příslušností jedince k určité skupině nebo třídě“ (Šubrt 2001: 106). Neboli „Habitus [...] vytváří jednotný životní styl,

tj. celek, v němž se sjednocuje volba osob, statků i praktických činností“ (Bourdieu 1998: 16). I v kynologickém poli spatřuji rozpoznatelný habitus. Za prvé, když přijdete na kynologické cvičiště, na první pohled rozeznáte psovody od nepsovodů, a to například podle kynologické vesty (viz předešlá kapitola *Sociální pole*). Za druhé psovodi si vytvořili vlastní slang, například obranný výcvik označují pojmem *kousačky* či plemeno belgického ovčáka malinois označují jako *malinu* atd. Za třetí psovodi, kteří se účastní obranného výcviku, mají vesměs ráznější vystupování, které připisují tvrdšímu přístupu ke psovi, jelikož je během obranného výcviku potřebný. Dále si troufám tvrdit, že psovodi, kteří se účastní obranářského výcviku, jsou ambicióznější a mají soutěživější povahu oproti psovodům, kteří se jen okrajově věnují cvičení poslušnosti. Habitus dle Bourdieuha můžeme spatřovat i jako: „generativní a jednotící princip, který z charakteristických vztahových rysů, vlastních určitému postavení, vytváří jednotný životní styl, to jest celek, v němž se sjednocuje volba osob, statků i praktických činností. Habity, stejně jako společenské pozice, jejichž jsou plodem, jsou diferencované; také jsou diferencující. Jsou nejen odlišné či odlišované, ale samy také odlišnosti plodí: uvádějí v činnosti různé principy diferenciaci nebo užívají společných principů diferenciaci různým způsobem“ (Bourdieu 1998: 16). Rozhodující diferenciaci u habitu psovodů můžeme spatřovat ve vlastnění konkrétní psí rasy, která nám může pomoci při rozhodování, ke které skupině na kynologickém cvičišti bude psovod nejspíše patřit. Tím mám na mysli, že na základě psí rasy můžeme předpokládat, zdali se psovod bude věnovat obranářskému výcviku či spíše se jenom zaměří na poslušnost. A navíc pokud psovod bude vlastnit psí plemeno, které je na kynologickém cvičišti respektováno, můžeme předpokládat, že bude i psovod v samotném kynologickém poli respektován - viz kapitola *Respekt a Žebříček psích plemen*. Následně se budeme zabývat volbou psí rasy, která, jak již bylo řečeno, nám v kynologickém poli může mnoho o psovodovi prozradit.

4. VOLBA PSÍ RASY – PŘEDURČENÍ K ZÍSKÁNÍ PRESTIŽE?

V této kapitole se soustředím na představení pojmů „psí plemeno“, „všestranné plemeno“ někdy viděno i jako tzv. bojové plemeno, jelikož znalost uvedených pojmů považuji za základní stavební kamen pro zodpovězení výzkumných otázek v následujících kapitolách.

4.1. PSÍ PLEMENO

Psy můžeme diferenciovat podle různých hledisek. Za nejznámější můžeme považovat přiřazení psa ke konkrétnímu plemeni. Všechna plemena, která jsou celosvětově uznána, zaštiťuje Mezinárodní kynologická federace (FCI)¹⁰. Na základě plemene můžeme určit původ psa, dokážeme si představit, jak takový pes v dospělosti bude vypadat, známe jeho exteriér¹¹ a dokonce jsme schopni předvídat, jaké vlastnosti můžeme od psa očekávat.

Určité psí vlastnosti jsou chovateli dlouhodobě geneticky podporovány a jejich práce je pak hodnocena společností například přiřazením odpovídajícího ekonomického kapitálu, který se projevuje cenou pořízení daného plemene. Je důležité si také uvědomit, že i když daná psí plemena disponují určitými vlastnostmi, je zapotřebí je dále rozvíjet v

kynologickém poli. Právě k rozvíjení psích vlastností se informátor č. 4, který je zároveň instruktorem, vyjádřil následovně: „Každý pes může přijít na cvičák. Jsem zastánce toho,

že nikdy není pozdě. Přeci jen vždy záleží na majiteli, co chce po psovi. Bud' bude mít „gaučáka“ anebo pořádného psa. Jsem zastánce, že žádný pes není tak hloupý, aby se to nenaučil. Spíše majitelé jsou nemehla. Takže na cvičák, může chodit jakékoliv plemeno.

Pokud se pes neosvědčí při obranách, tak to zkusíme někde jinde, většinou stopy. Ale to už

---

¹⁰ FCI (Fédération Cynologique Internationale) je mezinárodní kynologická organizace, která vznikla roku 1911 Německem, Rakousko-Uherskem, Belgií, Francií a Nizozemskem. Dnes FCI dnes sídlí v Belgii a má 87 členů, přičemž jeden člen rovná se jeden stát. V České republice zastupuje FCI Českomoravská kynologická unie (Fédération Cynologique Internationale).

¹¹ Exteriér psa je soubor vnějších fyziologických vlastností psa. Mezinárodní kynologická federace (FCI) vydala pro jednotlivá plemena tzv. standardy, které obsahují popis jednotlivých částí těla psa neboli exteriér.

vidíte na plemeni. Asi těžko budete chtít po pudlovi, aby se zakousl do rukávu. No, ale bylo by to komické.“ S tím souhlasí i odborník sportovní kynologie Manfred Müller dále autor také knihy *Výcvik všestranného psa*, který se k vlohám psa vyjadřuje následovně. „nemůžeme od psa čekat víc, než čeho je schopen, ale schopen je jen toho, k čemu má vlohy“ (Müller 2006: 18). Má zkušenost s propojením plemene a vlastností psa je podobná. Pro bližší představu uvedu příklad z praxe. Na kynologickém cvičišti byla namodelována situace pro zvládnutí cviku přivolání psa za ztížených podmínek¹². Ještě před samotným provedením cviku dokázal zkušený instruktor přihlížejícím pouze při letném zhlédnutí psa popsat, jak bude pes na přivolání za ztížených podmínek reagovat. Z čehož plyne, že instruktor je již na základě psího plemene schopen předvídat chování psa. Je evidentní, že charakter psa je spjat s konkrétním výběrem plemene. Správný výběr plemene je tedy nezpochybnitelný. Pro výzkum diplomové práce považuji za stěžejní všestranné plemeno.

4.2. VŠESTRANNÉ PLEMENO

Je všeobecně známé, že všestranné plemeno má přirozený potenciál být využito pro nejrůznější účely člověka. Například jsou tyto psi používáni jako asistenční psi pro nevidomé, psi služební jak už v jednotkách policejních či armádních, psi záchranářští, psi hlídací či jen pro hobby účely psovodů. Významný kynolog M. Müller považuje za

---

¹²Pro bližší představu uvádím přesný popis cviku citovaný ze Zkušebního řádu pro sportovní výcvik psů v České Republice „Cvik „Přivolání psa za ztížených podmínek“ se může provádět na cvičišti nebo přilehlých prostorách. Psovod se psem na volno a s náhubkem jde určeným směrem v úseku dlouhém 50 kroků. Na tomto úseku na psa působí ve vzdálenosti od osy postupu 30 kroků a 20 kroků od výchozího bodu rušivé podněty a to v první řadě dva pohybující se psovodi se psy na vodítku. Dalším rušivým podnětem vzdáleným od dvou psovodů 10 kroků budou dvě osoby, které si budou hrát s míčem a to buď si můžou házet nebo kopat ve vzdálenosti od sebe asi 5 kroků. Míč se musí pohybovat větší část doby po zemi. Psovod dá psovi povel „Volno“ do směru, kde jsou dva psovodi se psy a dvě osoby, hrající si s míčem. Pokud pes na jeden z rušivých podnětů zareaguje a rozběhne se daným směrem minimálně 10 kroků, je psovodem na pokyn rozhodčího přivolán. Pokud se pes nechce od psovoda vzdálit, je osobami na sebe upoután (hlasitým hovorem, křikem, pohybem). Způsob přivolání si může psovod zvolit. Cílem cviku je přivolat psa, který je zaujat výše popisovanými činnostmi. Pes, který se vzdálí od psovoda, nesmí napadat psy, psovody a osoby, hrající si s míčem (Českomoravská kynologická unie 2012)

důležité si uvědomit, že „Teoreticky vzato každý větší pes, ať patří ke kterémukoliv plemenu, má předpoklady stát se všestranným psem. Rozhodující hledisko odlišující všestranné psy od ostatních plemen je především to, že byli po mnoho generací šlechtěni právě za účelem ochrany lidí a jejich majetku. Čím lépe byly příslušné vlastnosti u jednotlivých plemen prošlechtěny, tím cennější, žádanější a použitelnější je dnes příslušné plemeno jako všestranný pes“ (Müller 2006: 16). S tím nemohu než jen souhlasit a opět to jen poukazuje, jak jsou jednotlivá plemena úzce svázána s kapitály, které jsou v kynologickém poli diferencovány. Uvědomíme-li si, že psí plemena jsou lidmi kulturně vytvořená kategorie, zjistíme, že jejich smyslem je cílená reprodukce v podobě například kulturního kapitálu, který se celkově promítá do habitu kynologického pole a stává se jednotným vědomím, které je přijato všemi hráči v tomto poli.

Jinak řečeno, tak jako ve hře *Dostihy & sázky*, kde prestiž koní, která již byla autorem hry předem vymyšlena a dána, tak i zde hráči vědí, která psí plemena jsou prestižní a umožní jim, se tak efektivněji pohybovat po hřišti, zvláště pokud mají vyšší cíle na umístění se v kynologickém poli. A to jen dokazuje, jak úzce souvisí vlastnění určitého druhu psa a seberealizace psovoda na cvičišti. Účast psovodů na středečních setkáních na kynologickém cvičišti vypovídá, že si přejí mít po svém boku psa, který si nejen dle Zkušebního řádu pro sportovní výcvik psů v České republice¹³ správně sedne, ale je schopen i zvládnout cviky obranářské, k čemuž také byl vyšlechtěn, což také vypovídá právě o samotných ambicích psovoda více v kapitole *Zkoušky a soutěže*.

Pro každého psa nejsou určené „kousačky“ neboli obranářské cviky, pes k nim musí mít vloh, což nám i v úvodu kapitoly potvrdil instruktor. Jinak řečeno, pravidlem

---

¹³ Zkušební řád pro sportovní výcvik psů v České republice je dokument, dle kterého se řídí rozhodčí během posuzování jednotlivých cviků během závodů či zkoušek. Dále také slouží pro přípravu psovodů na zmiňované akce.

kynologického pole je nutnost mít vhodný počáteční kapitál, který je akceptovatelný pro dané pole. Neboli pokud by se chtěl psovod ve středu zúčastnit obranářského výcviku, musí přinejmenším vlastnit vhodné plemeno k výcviku. Jak samotný informátor č. 6 vypovídá: „*Mám pouliční směsku, malé plemeno. Rád se dívám na obrany a už jsem i přemýšlel, že je začnu dělat. Ale jak jsem zjistil, můj pes by to psychicky nedal. Je to spíše „milouš“ než trhač. Ani nemá tak velkou tlamu, aby se mohl zakousnout. Takže my tak můžeme cvičit stopy a poslušnost. I tak rádi sem chodíme. Baví nás to.*“ Je zajímavé, že i samotný informátor má potřebu mě přesvědčovat, že i jeho pes opravdu není vhodný k obranářskému výcviku. Za prvé psovod hanlivě označuje svého psa jako *pouliční směskou*, čímž dle mého názoru dává najevo, že si je vědom existence prestižních psích plemen. Tudíž už pouze tímto jednáním reprodukuje vědomí kynologického pole, které kooperuje s kapitály právě i na základě vlastnění psího plemene. Za druhé svým postojem potvrzuje pravidla kynologického pole, že obranářského výcviku se mohou účastnit pouze vybraná plemena čili všestranná plemena. Nezapomeňme si uvědomit, že tato pravidla psovodi přirozeně přijímají, respektují a co je ještě důležitější sami je i reprodukují.

Kynologické pole svá pravidla šíří jak skrze instruktory na kynologických cvičištích, tak i odbornou literaturou týkající se výcviku obran. Dle instruktorů na daném kynologickém cvičišti je potřeba k vykonávání obranářských cviků všestranné plemeno, které má pro výcvik obran předpoklady jak po psychické, tak i fyzické stránce.

Pes musí být během obran například odolný proti přímým úderům gumovým obuškem¹⁴ či musí prokázat svoji tvrdost při přímém útoku na figuranta, který běží přímo

---

¹⁴ Popis gumového obušku ve Zkušebním řádu pro sportovní výcvik psů v České republice „*Při úderech používá pomocník měkký obušek asi 55 cm dlouhý a 2 cm silný. Je obalen kůží nebo jiným měkkým materiálem a opatřen poutkem*“ (Českomoravská kynologická unie 2012).

proti psovi¹⁵. Dle metodiky „Při všech cvicích obrany platí pravidlo, že u psa, který při boji s pomocníkem projeví bázlivost, je ukončeno posuzování obrany a dosud získané body se anulují“ (Českomoravská kynologická unie 2012).

Právě k odolnosti M. Müller ve své knize *Výcvik ochranného psa* popisuje tři nejdůležitější vlohy u psů: vytrvalost, schopnost se prosadit a temperament. Vytrvalost M. Müller vysvětluje následovně, „*snášet fyzickou i psychickou zátěž bez zjevných příznaků únavy*“. Temperament je chápán podobně jako u lidí, jedná se o psychickou vlastnost, díky které je pes schopen reagovat s určitou rychlostí a intenzitou na různé podněty z vnějšího prostředí. Poslední faktor vyjadřuje schopnost psa se prosadit. M. Müller jí definuje následovně: „Schopností prosadit se rozumíme vlastnost ovlivněnou a ovládanou různými vlohami, zejména tvrdostí, sebejistotou, neohrožeností, vědomím si vlastní síly apod.“ (Müller 2009: 25-26). Existence všech výše zmíněných vloh je u psiho plemena, které je předurčeno stát se výborným všestranným psem, nezbytná. Je tedy evidentní, že pokud se chce psovod aktivně zúčastnit obranářského výcviku, musí mít po svém boku takové plemeno, které je jak po psychické, tak i fyzické stránce k tomu již předurčeno.

Zabýváme-li se o plemenech předurčených k obranářskému výcviku, domnívám se, že je na místě se okrajově zmínit i o tzv. „bojových“ plemenech, která také vstupují do kynologického pole. Nejprve bych ráda zdůraznila, že kolem „bojových“ plemen vládne tak rozsáhlý diskurz, že by toto téma určitě mohlo být samotným námětem pro vznik další odborné práce a tudíž se k nim vyjádřím jen okrajově. Uvědomuji si, že bojová plemena jsou v dnešní době prazvláštně chápána a je kolem nich vytvořena jakási představa hrozby pro společnost. Nenesou s sebou pouze kulturní kapitál, ale je s nimi i spojen výrazný

---

¹⁵ Popis útoku figuranta na psa Zkušební řádě pro sportovní výcvik psů v České republice „*Před zákrokem psa se snaží pomocník uplatnit vizuální nebo sluchové vjemy, které mohou mít negativní vliv na zákrok psa (nápřahy, křik)*“ (Českomoravská kynologická unie 2012).

symbolický kapitál, který může symbolizovat krutost, smrt, napadení, na čemž se dle mého názoru podílejí především masmédia. Dnešní označení těchto psů jako „bojových“ plemen není ani adekvátní a podle Českomoravské kynologické unie toto označení ani neexistuje. Myslím si, že na základě psí rasy nelze zcela jasně vymezit či zařadit psí rasu do kolonky „nebezpečné“. Ano, můžeme říci, že někteří psi mají lepší fyzické předpoklady pro to stát se výborným obranným psem, to z nich ale ještě nedělá „nebezpečná“ stvoření, za něž je média označují. Chápu, že u takových plemen může být jejich mohutná stavba těla či jejich neobyčejně široké čelisti podnětem pro vzbuzení strachu, ale to z nich ještě nečiní nemilosrdná stvoření. Přitom když se poohlédneme do minulosti, není důvod se těchto psů obávat¹⁶. Vždyť my sami jsme si je cíleným chovem vyšlechtili a z obyčejného psa jsme učinili specialistu určeného k boji. A právě zde je důležité si uvědomit, že je naší povinností „bojová“ plemena vychovávat a nevymlouvat se na jejich nezvladatelnost, tvrdohlavost a mnoho dalších negativních vlastností, vždyť my sami jsme si je pro takové vlohy dlouhodobě cíleně vyšlechtili.

V následující kapitole se zaměřím na konkrétní motivy psovodů, které je vedou k účasti na obranářském výcviku, na němž rozvíjejí cíleně vlohy u svých psů. V neposlední řadě se zaměřím na motiv, proč taková plemena psovodi vlastní a co vše musí psovod podstoupit, aby se vůbec mohl obranářského výcviku účastnit.

---

¹⁶ Cílem šlechtění bojových plemen bylo zprvu stát bok po boku člověka během válek. Válečníci si psů natolik cenili, že jim i navrhli speciální brnění, které je mělo ochránit od případného útoku.

5. OBRANÁŘSKÝ VÝCVIK

V úvodu této kapitoly si společně vysvětlíme, co je obranářský výcvik a co takový výcvik představuje pro psa a i pro psovoda. V neposlední řadě si také zodpovíme výzkumnou otázku: *Z jakého důvodu si psovodi na poli kynologie pořizují všestranná plemena a následně se s nimi účastní obranářského výcviku?*. A to vše podpořím mými poznatky z terénního výzkumu.

Všeobecně cviky sportovní kynologie můžeme rozdělit do třech kategorií na oblast ovladatelnosti, stopařskou a obranářskou. Všechny tři kategorie by měly být zastoupeny ve výcviku všestranného psa, avšak pro náš výzkum v kynologickém poli je prioritním bodem zkoumání obranářského výcviku. Při posuzování obran je důležité pozorovat u psa jeho rychlý pohyb v terénu, preciznost provedení cviků, tvrdost během zákusu, s čímž souvisí i plnost daného zákusu, míra vznětlivosti například během provokace figurantem a mnoho dalších faktorů. To vše hraje důležitou roli při konečném posuzování psa během obranářského výcviku.

Ráda bych podotkla, že jsem vycházela především z provedených rozhovorů a abych i lépe porozuměla konceptu výcviku obranářského, musela jsem vyhledat odbornou literaturu. Vycházela jsem z odborných knih týkajících se sportovní kynologie, ale také ze *Zkušebního řádu českomoravské kynologie (NZŘ)*, který, jak jsem později zjistila, byl základním kamenem pro znalost cviků sportovní kynologie. Českomoravská kynologická unie se na svých internetových stránkách k výcviku obran vyjadřuje následovně: „Psi nejsou vedeni k agresivitě, výcvik obran se neprovádí již v duchu zneškodnění pachatele, ale využívá se jejich přirozeného kořistnického pudu. Kousání do rukávu nemá tudíž již nic společného s útočností a agresivitou vůči člověku“ (Českomoravská kynologická unie 2010)

Již v předcházející kapitole jsme si vysvětlili, že pokud se chce psovod účastnit obranářského výcviku, musí být vlastníkem kynologickým polem podporovaného psího plemene pro obranářský výcvik. Dále jsme si v kapitole *Všestranné plemeno* popsali, jaké vlohy by pes měl mít pro úspěšné absolvování obranářského výcviku. A nyní je nutno si uvědomit, že obranářský výcvik může být náročný nejen pro psa, ale i pro psovoda, a to jak po psychické, tak i fyzické stránce. Nejenže se psovod musí naučit nazpaměť jednotlivé cviky obran, ale také musí být v dobré fyzické kondici, jelikož se od něj i očekává aktivní pohyb po „place“. Když jsem tedy v kapitole *Jazyk – kritérium zkoumání?* přirovnávala podobnost používání jazyka ve formě povelů k armádním rozkazům, tak i zde vidím jistou podobnost v náročnosti fyzické i psychické. Psychickou náročnost absolvování obranářského výcviku také spatřuji v dokonalé znalosti zkušebního řádu (NZŘ), který má svá jasně daná pravidla. Tento řád sami psovodi označují jako „národák“, který musí nekompromisně znát nazpaměť, jelikož jsou pak dle něj posuzováni během zkoušek. Znalosti z „národáku“ si psovodi procvičovali během setkání v klubovně. Měla jsem pocit, že ve většině případů jsou z „národáku“ zkoušeni psovodi, kteří buď znalostmi „národáku“ oplývají anebo zcela naopak psovodi, kterým se v oblasti výcviku nedaří a instruktoři jsou z jejich cvičení se psem rozladěni. Zde se dle mého pohledu opět dostáváme k bodu, kdy na psovoda působí sociální pole, ať už prostřednictvím naučení se „národáku“ a respektování pravidel tak dobrovolného podstoupení vyšší fyzické námahy během obraných cviků.

Nyní víme, že nestačí pouze vlastnit plemeno určené k obranářskému výcviku, ale že se také psovod musí aktivně zapojovat, aby mohl být součástí kynologického pole v oblasti obranářského výcviku. Pokud se tedy psovod rozhodne rozvíjet vlohy u svého psa, musí ho podrobit speciálnímu výcviku nácviku zacíleného na stopy nebo obrany. Myslím si, že to je i jeden z důvodů, proč psovodi především s všestrannými psy

navštěvují kynologické cvičiště ve středu. Jak již bylo zmíněno, obranářské cviky jsou velmi náročné a to nejen kladenými nároky na psa, ale i na psovoda. Během nácviku obran je zapotřebí nasimulovat takové situace, při kterých se pes nejen naučí správně dle metodiky zakusovat či například na povel psovoda ovládnout svůj kořistnický pud, ale i procvičit psychickou stránku. Při nácviku obran je tedy zapotřebí minimálně přítomnost instruktora a figuranta, který představuje pro psa potencionálního útočníka. Jak instruktor, tak i figurant musí být v této oblasti velmi zkušený, jelikož stačí pouze jeden špatný pohyb a pro psa to může mít nedozírné následky. Například pokud by se pes špatně odrazil a špatně zakousnul do rukávu¹⁷, po kterém by mu případně i mohly sklouznout zuby, mohl by si přestat věřit a již by nikdy nekousnul. Je tedy obzvlášť důležité načíst si povahu psa dopředu a zaměřit se na jeho přednosti, které je zapotřebí tím správným směrem na kynologickém cvičišti rozvíjet.

Zaměříme se nyní na hlavní motivy psovodů, proč si takové plemeno pořizují a následně se s ním účastní obranářského výcviku.

5.1. OCHRANA

Psovodi cíleně rozvíjejí vloh u svých psů především na kynologickém cvičišti. U všestranných psů je všeobecně známé, že jejich předností je schopnost chránit majetek svého pána. Ze světa zvířat se jako hlídači nejlépe osvědčili a i dnes je jim tento úkol přidělen. První zmínky o využití všestranného psa jako hlídače pocházejí již z období před 4600 lety. Oborná literatura udává, že přes noc byli psi vypuštěni za hradby a hlídali pevnosti svých pánů. Jelikož si psi zvykli na krmení dostávané od svých pánů, zůstávali přes noc přirozeně u pevnosti a při jakémkoli šramotu stráž svým štěkotem vzbudili (Služební pes 1959: 9).

---

¹⁷ Rukáv je ochranná pomůcka na ruku, do které se může pes během nácviku obran naučit správně zakusování.

I na kynologickém cvičišti mi informátor č. 3 potvrdil jako motiv koupi německého ovčáka především ochranu svého majetku se slovy: *Bellu jsem si především pořídil, aby mi pohlídala statek. Jo, jo, minulost mě „sakramensky“ vyškolila. Sice bydlím na vesnici, ale už ti lumpové jsou i tam. Normálně přes okna si ty šmejdi, vyvrtali díрку a drže vlezli do baráku, když jsme doma všichni spali. Věřím, že kdyby tam „tehdá“ byla Bella, dala by jim pěkně „na prdel“.* Myslím si, že zmiňovaný motiv pořízení ostřejšího psa za účelem ochrany se nemusí vztahovat pouze na majetek, ale také na ochranu člověka¹⁸. Takový pes se stává ochráncem svého pána a je v dnešní době oceňován, například z pohledu ekonomického kapitálu. Z vlastní zkušenosti vím, že pokud jsem měla v noci někam vyjít, tak jsem si s sebou vždy brala Peggy. A tak to má i informátorka č. 8, která je klidnější při pohybu ve městě za přítomnosti své fenky Giry (Belgický ovčák malinois). Během rozhovorů s informátorkou jsem nabyla dojmu, že se po boku fenky cítí jistější a tím pádem i silnější. Sdělila mi, že si je vědoma výhod vzhledu své fenky. Gira již na první pohled vzbuzuje respekt u lidí, tudíž si případný pachatel musí rozmyslet, jestli by s ní šel vůbec do souboje. Pokud by přeci jen k útoku došlo, informátorka č. 8 ví, že Gira ji kdykoliv ochrání. Zde je tedy evidentní, že Gira plní například i funkci symbolickou mimo kynologické pole – stává se ochráncem.

Aby Gira mohla naplnit očekávání své majitelky a stát se tak jejím ochráncem, je nejprve zapotřebí její vlohy rozvinout. A právě rozvinutí jejich vloh se stává hlavním motivem zúčastnění se obranářského výcviku. Cvičení obran může být dobrým nástrojem pro zlepšení samotné sebedůvěry psa. Pes při těchto cvičeních nabývá zkušenosti a je si sám sebou jistější. Během výcviku se psovi dostává nejen podpory, ale také získává zkušenosti, jak se během útoku protivníka zachovat. Možnost připravit svého psa na

---

¹⁸ Člověk si na svoji ochranu může pořídít zbraň, naučit se bojovému umění či si právě pořídít všestranné plemeno.

potencionální útok je dostačujícím důvodem pro informátora č. 2 účastnit se obranářského výcviku. Dle jeho slov: „*Tak jako pes asi musí umět se zakousnout ne? Zvláště, pokud se na něj mám spolehnout. Když přijde co k čemu, zloději nějaké to dupání, křičení či kopání do Eimy nepomůže. To mi věřte. Právě proto ji tady zoceluji, aby uměla kousnout. Musí si holka věřit.*“ Pokud si člověk přeje ochránit svůj majetek, nemůže mít za branami svého příbytku mírumilovného psa. Je důležité, aby případný útočník věděl, že si s takovým psem nemá zahrávat a to může fungovat pouze za předpokladu, že si pes bude věřit. Myslím si, že je tedy evidentní, že nestačí pouze vlastnit všestranné plemeno, ale je zapotřebí vlohy rozvíjet a to právě prostřednictvím obranářského výcviku. A to vše zahrnuje pravidla hry kynologického pole. Tím mám na mysli, že pokud si například člověk pořizuje psa pro svoji ochranu, měl by si vybrat všestranné plemeno, které má k takovému účelu předpoklady a nejen to, je zapotřebí dále jeho předpoklady rozvíjet právě na kynologickém cvičišti. První kroky k získání takového psa vedou budoucí psovody do chovatelských stanic, které se zaměřují právě na šlechtění takových plemen.

5.2. CHOVATELSTVÍ V SOUVISLOSTI S MÓDOU

Již víme, že nedílnou součástí kynologického pole jsou i chovatelské stanice, bez kterých by neexistovala jak všestranná plemena, tak dnešní podoba obranářského výcviku. Myslím si, že chovatelské stanice jsou „zkonstruované“ kynologickým polem a existují pouze z pohledu zdroje kapitálu poskytovaného zmiňovanému poli. Jinak řečeno, chovatelské stanice dodávají psy do kynologického pole, kde se se psy dále pracuje (zkoušky, soutěže či výstavy), které dále legitimizují daná plemena k chovu. Pokud si totiž psovod zakoupí štěně v chovatelské stanici a do budoucna by chtěl „uchovnit“ svého psa, je jeho povinností se se psem účastnit výstav a také absolvovat odborné psí zkoušky. A opět zde na psovoda působí habitus kynologického pole, jelikož aniž by si to možná uvědomoval, přijímá

jednotlivé části kynologického pole a dokonce, pokud se mu podaří „uchovnit“ svého psa a následně mít štěňata, sám toto kynologické pole reprodukuje. S tím jistě souvisí i fakt, jaká psí plemena jsou v dnešní době psovody na kynologickém poli žádána.

Existují jistá psí plemena, která jsou obtížně dosažitelná, jak po cenové, tak i lokální stránce (určitá psí plemena není možné zakoupit v České republice, jelikož zde nejsou chovatelské stanice), což může mít vliv na kapitály. Například ekonomický kapitál se bude projevovat v ceně psa, která je přinejmenším odvozena v dostupnosti samotného plemene. Záleží, zdali si psovod chce pořídit psa s listem původu (rodokmenem) či nikoliv. Právě onen rodokmen je další nástroj legitimizace psího plemene, který vydává chovná stanice. Z rodokmene jsme schopni zjistit, z jak staré linie pes pochází a zdali si s sebou nese vrozené vady. Podle rodokmenu štěněte můžeme předpokládat jeho vlohy pro výcvik obran (míra tvrdosti, aktivita či ochota pracovat s psovodem). Podle předků psa také zjistíme, zdali si pořizujeme štěně šampionů či nikoliv. Tento faktor je zvláště důležitý pro psovody, kteří se aktivně věnují výstavám, zkouškám vlastní chovnou stanicí daného plemene (do rodokmene se zapisují veškeré úspěchy psa, tudíž slouží i jako důkaz vhodnosti uchovnění). To vše se projevuje na ceně štěněte daného plemene. Myslím si, že i cena jednotlivých plemen určuje jejich prestižní postavení v kynologickém poli. Rodokmen psa není tedy jen spojen s ekonomickým kapitálem, ale také je spojen se symbolickým kapitálem. Je zajímavé, že psovodi mají povědomí o tom, kolik přibližně jaké plemeno může stát.

Je všeobecně známo, že se většina lidí nechává ovlivňovat mainstreamem, ať už v oblasti hudby, módy či právě při výběru psích plemen. Neztratit přehled o každoročních hitech ve světě módy, může být celkem náročné, například orientovat se v problematice co je nyní „in“ a co zase ne. I zvíře se v módním světě stalo doplňkem. Tak jako se určuje střih kabátu pro módní kolekci na rok 2017, tak se i určují módní plemena psů. Jednou je módním hitem mít doma jorkšírského teriéra a po druhé zase buldoka. Zkrátka záleží, co se zrovna

„nosí“. Tak to i sama vnímám s pořizováním „bojového plemene“. Především plemena americký pitbulteriér, stafordšírský teriér a anglický bulteriér jsou pro mainstream jako zástupci bojových plemen symbolická. Často to právě bývá symbol drsnosti či krutosti, který se následně připisuje jejich psodům.

Jak jsem se již zmiňovala výše, jako legitimizující nástroje pro psí plemena jsou v kynologickém poli přítomny zkoušky a soutěže, což je i tématem následující kapitoly.

5.3. ZKOUŠKY A SOUTĚŽE

Pokud se člověk chce ve světě sportu opravdu dané aktivitě naplno věnovat, poměřuje své síly s ostatními sportovci. Jinak tomu není ani ve sportovní kynologii. Psodí se mohou účastnit soutěží jak v oblasti stopařské, obranářské, tak i v poslušnosti. I v těch nejvyšších soutěžích a nejtěžších zkouškách jsou vždy přítomny cviky obranářské. Pokud se jen podíváme do *Národního zkušebního řádu*, zjistíme, že každá vyšší zkouška obsahuje obrany. Zkrátka bez zvládnutí obranářských cviků nelze v těchto soutěžích uspět.

Základem úspěchu psodá je mít správný kapitál ve formě plemene, které si kynologické pole žádá. Tento fakt mi potvrdila i informátorka č. 6: „*No začínala jsem s labroušem, ale to už sama víš, nikam se v závodech nedostaneš... Pokud chceš uspět a stát na tý bedně příští rok ty, nemůžeš mít psa nekousavého. To je holý nesmysl. A labrouš? Ten se ti hned zlomí a půjde do hnoje.*“ Jak sama informátorka uvádí, ve sportovní kynologii je cesta k úspěchu spjata s všestranným plemenem. Všestranné plemeno si psodí nepořizují pouze kvůli ochraně, ale také za účelem zvýšení svých šancí při soutěžích, jelikož, jak již bylo řečeno, musí v rámci závodů absolvovat i obranářské cviky. Pokud se tedy psodí chtějí aktivně věnovat sportovní kynologii, musí vlastnit všestranné plemeno. V této souvislosti s sebou všestranné plemeno nese symbolický i kulturní kapitál, který si pro sebe psodí mohou navýšit díky úspěšným obranářským závodům. Tím mám na mysli,

že psovodi vidí dosažení úspěchů na soutěžích skrze dané psí plemeno. V tomto momentě dochází ke spojení symbolického kapitálu s daným plemenem. Dále může být připsána výše kulturního kapitálu, který může celkově ovlivňovat postavení psovoda v kynologickém poli, danému plemenu. Jinak řečeno, psovodi skrze úspěchy konkrétního psa, který určité plemeno reprezentuje, připisují kulturní kapitál danému psímu plemenu jako celku, který se podílí na postavení hráče na hřišti (viz následující kapitola v podobě projevování respektu).

5.4. RESPEKT

Na kynologickém cvičišti jsem zjistila, že kulturní kapitál vztahující se k plemenu psa může být rozdílný z pohledu i vnímání respektu. Tím mám na mysli, že vybraná všestranná plemena mohou být spojována s odlišným kulturním kapitálem, než tzv. bojová plemena. Respekt může být získáván buď skrze držení určité psí rasy, která je úspěšná na psích závodech, nebo se získání respektu může připisovat i uměle vytvořenému strachu z určité psí rasy díky informacím v masmédiích. Pojdme se nyní na tyto typy respektu podívat.

Jak již bylo výše zmíněno, vzhled „bojového plemene“ může vzbuzovat u ostatních lidí strach, který může být trvale těmto plemenům připsán. Takový kulturní kapitál pak může být zneužit a pořízení plemene může plynout z naděje, že i tento kulturní kapitál bude připsán majiteli. To může mít za následek, že vlastnění takového plemene bývá chápáno jako jistý alternativní způsob získání sebevědomí. Touto problematikou se zabývá S. Burley (2008), který se zejména zaměřuje na zjištění motivace koupě bojového plemene u mladých lidí, a následné jeho trénování za účelem boje. Právě v arénách, kde tito psi mezi sebou bojují, svým pánům skrze výhry přinášejí čím dál tím větší slávu a respekt. Stručně řečeno S. Burley (2008) došel v problematice získání respektu k závěru,

že skrze „bojové plemeno“ mladí lidé mohou dosahovat respektu například v podobě strachu ve svém sociálním světě. I když v naší společnosti se psí zápasy nekonají tak často (jsou samozřejmě ilegální), i přesto lidé hned v „bojovém plemeni“ vidí zabijáka v psí aréně a obávají se ho. Právě v tomto momentu spatřuji, že motivem pořízení takového plemene může být touha získání respektu v okolí psovoda.

Druhý projev respektu se více dotýká dle mého názoru kynologického pole, jelikož se promítá do více jeho částí, mimo jiné do výše zmiňované psí soutěže či probíhající interakce mezi psovody. Přítomnost respektu vztahujícího se k vlastnění daného plemene, který může ovlivňovat postavení psovoda na kynologickém cvičišti, se více věnuji v následující kapitole *Žebříček psích plemen*.

6. ŽEBŘÍČEK PSÍCH PLEMEN

V poslední kapitole své diplomové práce se zaměřím na koncept vytvořeného žebříčku psích plemen v kynologickém poli. Za pomoci výzkumných otázek: *Existuje pomyslný žebříček psích plemen i v kynologickém poli? A pokud ano, do jaké míry se psovodi řídí žebříčkem psích plemen pro získání prestiže v kynologickém poli?*, zjistím, jak je tento žebříček psích plemen kynologickým polem ovlivněn a následně si odpovím i na další výzkumné otázky: *Existuje psí plemeno, které ovládlo „obranářský výcvik“, a pokud ano, do jaké míry ovlivňuje kynologické pole?*

Lidé si vytvořili pomyslný žebříček psích plemen, ke kterým přiřadili jisté charakteristické vlastnosti, které vypovídají jak o finanční situaci majitele psa, tak i o jeho životním stylu. Je všeobecně známé, že na základě psí rasy lidé připisují jejich majitelům sociální postavení a tak to je i v kynologickém poli. Sama z vlastní zkušenosti vím, že když na kynologické cvičišti přijde psovod s čivavou anebo s americkým stafordem, je na něj psovody nahlíženo jinak. Psovodi, kteří již v kynologickém poli působí, totiž vědí, že

výběr plemene má i jistou souvislost se seberealizací psovoda v kynologickém poli. Tím mám na mysli, že od majitele čivavy se očekává lehký trénink poslušnosti a je téměř jisté, že většina psovodů nebude od čivavy očekávat účast na „kousačkách“. Naproti tomu majitel amerického staforda může být již psovody chápan jako jistá konkurence v oblasti obranářského výcviku, jelikož tuší, že toto plemeno má k tomu již předurčené vlohy a může být tedy konkurenčně schopné.

Z terénního výzkumu jsem měla možnost vypořadovat, že i pomyslný žebříček psích plemen je v kynologickém poli přítomný v oblasti obranářského výcviku. Již na první pohled bylo zřejmé, jaký chov psích plemen je kynologickým polem podporován, jelikož složení psů vesměs odpovídalo plemenům všestranným. K vidění byli rotvajleři, dobrmani, erdelteriéri, pitbulové, stafordí, němečtí ovčáci a belgičtí ovčáci malinois. Psí plemena spojovala jejich všestranné zaměření, ale jejich četnost v zastoupení v kynologickém poli byla odlišná. Tím mám na mysli, že během nácviku obran byl přítomen jeden staford, jeden dobrman, čtyři němečtí ovčáci a osm belgických ovčáků malinois. Což může být spojeno jak s kulturním či symbolickým kapitálem, které jsou odrazem žebříčku psích plemen v oblasti obranářského výcviku. Znalost psovodů zmiňovaného žebříčku se může v kynologickém poli projevovat úmyslným zvyšováním vlastní pozice během „hry“, jak je nastíněno v následující podkapitole.

6.1.PRESTIŽ SKRZE URČITÉ PSÍ PLEMENO

Vraťme se společně opět ke hře *Dostihy & sázky*, vzpomeňme si, jak prestiž koní na hracím poli stoupá, když se hráč přibližuje k políčku cíl. Během hry hráči touží získat prestižnější koně a tím si tak i získat respekt ostatních hráčů. Jelikož stoupenutí na políčko prestižních koní znamená pro protihráče zaplacení vysokého poplatku. Odtud pak plyne získání respektu, který hráči získají skrze vlastnění prestižního koně. Jinak tomu není v

kynologickém poli, kde psovodi dychtí po získání určitého uznání nejen ze strany ostatních psovodů, ale i instruktorů, a to právě skrze vlastnění určitého psího plemene.

Během terénního výzkumu jsem dospěla k závěru, že respekt skrze psí plemeno se dostává psovodům zvláště během obranářských závodů. Jak jsem se již zmínila v kapitole *Sociální pole*, za úspěšným umístěním psovodů na vítězných bednách může být i psí plemeno. Právě během závodů se psovodi vzájemně předhánějí a poměřují si dovednosti svých psů skrze obranářské cviky, které jsou pak rozhodčími jednotlivě obodovány. Na základě získaných bodů se vyhláší výsledky psích závodů, kde nejen psovodi ale i veřejnost mají možnost vidět jen ty nejlepší z nejlepších. A pokud chce být psovod na závodech nejlepší, potřebuje osvědčené a tím pádem i nejvhodnější psí plemeno v této disciplíně. I ve hře *Dostihy & sázky* je na hracím poli umístěn nejprestižnější kůň jménem *Napoli*, po jehož získání hráči touží. S koněm *Napoli* je spojována většina kapitálů, které jsme si v této práci představili. Ekonomický kapitál se projevuje cenou koně, symbolický kapitál ukazuje výši prestiže, kulturní kapitál byl koni přiřazen například svým umístěním na hracím poli a sociální kapitál bychom si uměli v reálném světě představit jako sociální síť, kterou by nejspíše majitelé těchto koní vytvořili. A tak tomu je i v kynologickém poli, kde existuje také prestižní psí plemeno, po kterém psovodi v oblasti obranářského výcviku touží. V současné době vládne v kynologickém poli plemeno belgického ovčáka malinois, který celkově dosahuje nejlepších výsledků. Usuzuji, že právě pro jeho vynikající výsledky v oblasti obranářského výcviku se toto plemeno umísťuje na vrcholu žebříčku psího plemene v kynologickém poli.

6.2.BELGICKÝ OVČÁK MALINOIS

V úvodu této podkapitoly si toto plemeno nejprve představíme a následně se zaměříme na jeho samotný vzestup pomyslným žebříčkem psích plemen v kynologickém poli.

Současně si zodpovíme naši poslední výzkumnou otázku: *Existuje psí plemeno, které ovládlo „obranářský výcvik“, a pokud ano, do jaké míry ovlivňuje kynologické pole?*

Plemeno belgického ovčáka malinois pochází původně z Belgie, kde bylo v minulosti používáno především jako ovčácký pes na farmách. Zmiňované plemeno vzniklo oficiálně v 90. letech devatenáctého století, o což se zasloužil zejména profesor A. Reul. První záznamy byly do plemenných knih zaznamenány až roku 1901. Nicméně oficiální standardy pro belgického ovčáka malinos publikovala Mezinárodní kynologická federace (FCI) až dne 13. 3. 2001. Podle FCI se dnes belgický ovčák malinois využívá především k pracovním účelům jako hlídač, obránář a stopař (Fédération Cynologique Internationale 2002).

Myslím si, že pro úspěšné rozšíření daného plemene v kynologickém poli je důležité zapojení veškerých odvětví nacházejících se v tomto poli, za což může být považováno i odborné doporučení FCY. Podíváme-li se blíže, tak v kynologickém poli nepůsobí na psovody odborně pouze FCI nebo Českomoravský svaz kynologů ve smyslu vydávání doporučení, příruček či směrnic, ale v potaz může být bráno i samotné doporučení instruktorů, kteří zmiňované plemeno ve sportovní kynologii velmi často podporují, jelikož s ním dosahují skrze úspěchy ostatních psovodů vynikajících výsledků. V kynologickém poli tak spatřuji u instruktorů existenci a projev kulturního kapitálu. Instruktoři mají v kynologickém poli vybudovaný respekt a jejich slovo má zde obrovský význam.

Propagace zmiňovaného plemene je i očividná. Nejenže jej samotní instruktoři doporučují, ale dokonce toto plemeno vlastní a na kynologickém cvičišti s ním cvičí. Dle mého názoru vlastnění belgického ovčáka malinois instruktorem může být považováno za jasný signál pro psovody v podobě symbolického kapitálu. Tím mám na mysli, že

instruktor je vnímán v kynologickém poli jako autorita a u psovodů může docházet k ovlivnění, že si instruktor zvolí mezi tak rozmanitou škálou psích plemen pro sebe to nejvhodnější plemeno vyskytující se v kynologickém poli v oblasti obranářského výcviku. Z tohoto důvodu může být plemeno belgického ovčáka malinois vnímáno jako elitní plemeno, jelikož ho vlastní i elita působící na kynologickém cvičišti. Právě na kynologickém cvičišti jsem měla možnost několikrát zaslechnout rozhovory psovodů týkající se belgického ovčáka malinois, odkazující se na popis daného plemene. Často během popisu daného plemene odkazovali právě na psy instruktorů. Například jste mohli z úst psovoda zaslechnout „*no to je ten pes, který má (jméno instruktora), už víš?*“ Jsem přesvědčena, že psovodi velmi intenzivně vnímají, jaké psy jejich instruktoři mají či dokonce připisují míru preciznosti vycvičeného psa danému plemeni. Zde vidím jistou propojenost symbolického kapitálu s pozicí instruktora v kynologickém poli a vlastněním konkrétního plemene. Jinak řečeno, už pouhé vlastnění daného plemene instruktorem může ovlivňovat další hráče v kynologickém poli. Měla jsem možnost pozorovat reakce psovodů, kteří přihlíželi tréninku instruktora se svým psem. Sami psovodi se mohli během obranářského výcviku přesvědčit, že pes instruktora umí odcvičit obranářskou sestavu cviků precizně, jelikož pes poslouchá svého pána na nejvyšší možné dosažitelné úrovni. Pro bližší představu to může znamenat, že si pes během nácviku poslušnosti nevěnuje svého okolí a jeho pozornost je věnována pouze psovodovi. Pes neustále udržuje se svým psovodem oční kontakt, a i když psovod oční kontakt přeruší, pes neustále svého psovoda pozoruje. Myslím si, že i tento faktor oddanosti psa psovodovi může působit na další psovody právě jako impuls pro pořízení psa stejného plemene nebo alespoň může vést k jeho obdivu.

Mé osobní zkušenosti s belgickým ovčákem malinois jsou poměrně krátké, i když v oblasti sportovní kynologie působím již deset let. Po tu dobu jsem měla možnost sama

vidět, jak se postupem času zmiňované plemeno dostávalo na kynologickém cvičišti do povědomí psovodů. Jsem přesvědčena, že i dokonalé přizpůsobení stavby těla pro nácvik obran pomohlo tomuto plemeni se dostat mezi elitu všestranných psů. Belgický ovčák má typickou kvadratickou stavbu těla, která mu umožňuje se dokonale pohybovat v terénu. Povaha belgického ovčáka malinois především tkví v jeho ostražitosti, vitálnosti a akčnosti. Jeho předností je chuť pracovat, což bylo zapotřebí cíleně v jeho povaze ukotvit. Belgický ovčák malinois má nesmírně vznětlivou povahu, která je oceňována především během nácviku obran, při kterém je zapotřebí, aby se pes během vteřiny tzv. rozpumpoval¹⁹ a předvedl svůj skvěle vyvinutý kořistnický pud. Ke kořistnickému pudu se M. Müller vyjadřuje následovně: „Kořistnický pud je rovněž úzce spojen s pudem loveckým a projevuje se snahou kořist nebo její část chytit, držet a zabít“ (Müller 2009: 16). Zde je evidentní, že chovatelské stanice musejí mít znalosti v obranářském výcviku, aby mohli „produkovat“ pro kynologické pole vhodný kapitál.

6.3. VYUŽITÍ BELGICKÉHO OVČÁKA MALINOIS

Zjistila jsem, že belgický ovčák malinois je v kynologickém poli zastoupen ve větším měřítku v porovnání s ostatními plemeny v oblasti obranářského výcviku. Chovatelům se také podařilo vytvořit pro něj místo i mimo kynologické pole, kde je toto plemeno využíváno i jako služební pes. Během terénního výzkumu jsem zjistila, že několik psovodů příslušníků policie České republiky toto plemeno využívá i při své profesní činnosti a v kynologickém poli se pohybují za účelem plného rozvinutí vloh u svých psů. Informátor č. 5 (příslušník policie České republiky) mi potvrdil, že je s tímto plemenem ve službě nadmíru spokojený, jelikož všestranné nadání tohoto plemene je evidentní: „*No, mám fenu belgického ovčáka, letos jí budou 4 roky. Ze všeho nejvíc ji „bavěj“ obrany,*

---

¹⁹ Slovo rozpumpovat v kynologickém poli je chápáno ve smyslu vyburcovat, natěšit nebo vyprovokovat psa k lepším výkonům.

taky slušně na belgičáka dělá pachové práce, ale to bude tím, že jsem se tomu v mládí věnoval. Pak klasicky poslušnost, protože ji používám i ve službě. Takže asi tak. Je rychlá a výborně se hodí na práci.“ Jsem přesvědčena, že to je další oblast podporující šíření tohoto plemene. Belgický ovčák malinos může být spojován, jak jsem již zmínila, s policií České republiky či může být i dokonce propagován médii při jeho aktivním využití ve službách armády, což je jasný důkaz toho, že toto plemeno je využíváno i mimo kynologické pole.

Myslím, si že i to může být jedním z důvodu proč si pořídit právě toto plemeno. Nejenže jej vlastní instruktoři, kteří jsou v kynologickém poli psovody respektováni, ale toto plemeno je také využíváno mimo kynologické pole policií České republiky, která je veřejností respektována. Tento úkaz výskytu belgického ovčáka malinois může být signálem pro okolí, že ho v kynologickém poli vlastní a používají jen ti nejlepší z nejlepších a mimo něj je využíván respektovanými institucemi. Pokud se psovodi chtějí sportovní kynologii věnovat v oblasti obran, chtějí přeci patřit k těm nejlepším a být v kynologickém poli respektováni.

7. SHRnutí

V úvodu diplomové práce byly nastíněny výzkumné otázky analyzující z antropologické perspektivy nejen mezilidské vztahy, ale i vztah psovoda a psa na kynologickém cvičišti. Během realizace šestiměsíčního terénního výzkumu a prostudování vybraných literárních pramenů jsem získala množství důležitých podkladů, zajímavých poznatků a nabyla inspirujících zkušeností, na jejichž základě jsem tyto níže otázky zodpověděla.

Cíl, který jsem si na začátku terénního výzkumu vytyčila, jsem podle mého názoru splnila. V terénním výzkumu jsem vycházela z kvalitativních metod, jež jsem zvolila právě proto, že umožňují výzkumníkovi proniknout hlouběji do terénu, a ten má tak díky nim daleko větší šanci porozumět zkoumaným jevům. Jak již výše uvádím, na základě realizace šestiměsíčního terénního výzkumu, díky kterému jsem se mohla velmi dobře seznámit s prostředím, a prostudování literárních pramenů lze zodpovědět uvedené otázky následovně:

1. *Z jakého důvodu si psovodi na poli kynologie pořizují všestranná plemena a následně se s nimi účastní obranářského výcviku?*

Pro lepší představu jsem kynologické pole přirovnala ke hře *Dostihy & sázky*, kde je principem hry vlastnit kvalitní koně. Prestiž koně je úzce svázána s kapitálem, který přímo ovlivňuje pozici hráče ve hře. Stejně to vidíme i v rámci kynologického pole, kde je pes vnímán jako počáteční kapitál. Získání lepší pozice v kynologickém poli je spojeno s vyšším kapitálem, který je transformován právě do všestranného plemene. Během terénního výzkumu jsem zjistila, že psovodi v kynologickém poli si všestranná plemena pořizují účelově. Tím mám na mysli, že psovodi jsou si vědomi jejich předností, které využívají ve svůj vlastní prospěch. Jinak řečeno skrze všestranné plemeno psovodi mohou

posílit vlastní pozici v kynologickém poli. A jako ve hře *Dostihy & sázky* je prestiž koně zvýšena při kládání žetonů na jejich políčka, tak i všestranné plemeno zvyšuje svoji prestiž, pokud se účastní obranářského výcviku.

2. *Existuje pomyslný žebříček psích plemen i v kynologickém poli? A pokud ano, do jaké míry se psovodi řídí žebříčkem psích plemen pro získání prestiže v kynologickém poli?*

Tak jako ve hře *Dostihy & sázky*, kde hrací pole může představovat pomyslný žebříček prestižních koní, tak i v kynologickém poli je určitý žebříček přítomen. Hráči již na začátku hry *Dostihy & sázky* tuší, které koně jsou nejprestižnější, a jejich cílem se stává jejich koupě. Vědí, že vlastnění prestižních koní jim umožní cestu k výhře. Podobně je tomu i v kynologickém poli. I zde existují plemena, která jsou propagována a psovodi je touží vlastnit, jelikož díky jejich držení mohou docílit lepšího postavení v kynologickém poli. Psovodi, kteří chtějí získat právě zmiňovanou prestiž, se mohou řídit daným žebříčkem. Vědí totiž, že s opravdu úspěšnými a respektovanými lidmi, jakými jsou nejlepší psovodi, instruktoři či policisté, se pojí určitá psí plemena. Tuto skutečnost podporuje i fakt, že v rámci soutěží jsou tyto psi viděni na stupních vítězů.

3. *Existuje psí plemeno, které ovládlo „obranářský výcvik“, a pokud ano, do jaké míry ovlivňuje kynologické pole?*

Jak již v úvodu zmiňuji, kynologie v dnešní době není již pouze o výcviku psa, ale stala se samotným sportem. I ve sportovní kynologii se soutěží. K tomu, aby byli psovodi v jakýchkoliv soutěžích úspěšní, potřebují dobrou výbavu. Pokud mám v oblasti kynologického pole využít vhodný počáteční kapitál, budu potřebovat správně zvolit psi

rasu. Víme již, že k obránám potřebujeme vybrat psa, který se nachází ve skupině všestranných plemen. Mezi nejkvalitnější všestranná plemena beze sporu patří belgický ovčák malinois. Vraťme se naposledy ke hře *Dostihy & sázky*, kde hráči vědí, že na hracím poli je nejprestižnějším koněm kůň Napolí. Také psovodi v kynologickém poli tuší, že belgický ovčák malinois je díky svým vlastnostem, schopnostem a dovednostem špičkou mezi všestrannými plemeny. Tato rasa dosahuje nejlepších výsledků při posuzování provedených obranářských cviků, a také patří mezi nejúspěšnější plemena v rámci umístění na psích závodech. Ovlivnění kynologického pole spatřuji především v podobě zvyšování kapitálu skrze belgického ovčáka malinois. Tím mám na mysli, že psovodi, kteří se orientují v kynologickém poli, dobře ví, jak posílit svoji pozici, jelikož si pořídí silný kapitál v podobě zmíněné rasy.

8. ZÁVĚR

Hlavním tématem diplomové práce je pochopení kynologického pole především v oblasti obranářského výcviku se zaměřením na plemeno „malinois“ na vybraném kynologickém cvičišti. Kynologické pole nezahrnuje pouze kynologické cvičiště, ale jeho součástí jsou i závody, výstavy, odborné časopisy nebo chovatelské stanice. Všechny tyto oblasti kynologického pole jsou hluboce provázané a do značné míry vytváří autonomní kynologický prostor, který je vlastním systémem distribuce různých forem kapitálu.

Za základní kapitál kynologického pole můžeme považovat psí plemeno, zvláště pak všestranné plemeno, které bylo cíleně šlechtěno chovatelskými stanicemi dle požadavků kynologického pole. Chovatelské stanice si kladou za cíl distribuovat kvalitní kapitál pro kynologické pole v podobě všestranného plemene, které bylo vyšlechtěno pro dosažení vynikajících výsledků v oblasti obranářského výcviku. Zvláště pak oblast obranářského výcviku vnímám jako základní předpoklad pro budování kvalitního kapitálu v kynologickém poli. Domnívám se, že obranářský výcvik patří mezi nejdůležitější oblasti kynologického pole, jelikož má nejen značný vliv na výběr rasy, ale také je součástí soutěží, závodů, tréninků na kynologických cvičištích, například ovlivňuje i chov chovatelských stanic. K dosažení vynikajících výsledků na soutěžích je nejprve zapotřebí, aby měl pes vlohy pro absolvování obranářského výcviku (výběr plemene psa), což jde ruku v ruce s činností chovatelských stanic (distribuce vhodného kapitálu), a následně s absolvováním obranářského výcviku jako takového (kynologické cvičiště).

V metodologické části práce jsem nejen objasnila výběr metod využitých k získávání dat, ale také jsem představila průběh terénního výzkumu a stručně popsala referenční skupinu.

Na základě terénního výzkumu a rozhovorů s informátory jsem analyzovala data týkající se vlivu porůžení všestranného plemene, a následně s absolvováním obranářského výcviku v kynologickém poli s porůženým psem. Díky této analýze jsem dosáhla stanoveného cíle diplomové práce. Mohu potvrdit, že obranářský výcvik je nezbytnou součástí kynologického pole, pokud chce psovod v oblasti sportovní kynologie dosahovat výborných výsledků. Všestranné plemeno je zroeno pro vítězství a je tedy první volbou psovodů v kynologickém poli, což mně i oslovení informátoři potvrdili.

V dnešní době je sportovní kynologie právem chápána jako sport. V minulosti byla spíše vnímána jako oblast čistě určená pro drezurování psa. Domnívám se, že tento pohled již vymizel. Kynologická cvičiště mohou mít pozitivní dopad na vztah psovoda a psa, jelikož během práce na kynologickém cvičišti mají možnost se více poznat. Dále během tréninku například obranářského výcviku dochází k osvojenému chování psa (vycvičenost psa), které následně může psovod i mimo kynologické pole využít, což do budoucna může být vnímáno jako potencionální hrozba. Všestranný pes ovládající obranářský výcvik se může stát potencionální hrozbou pro společnost.

Věřím však, že obranářský výcvik bude primárně sloužit pro účely sportovní kynologie či k pracovnímu uplatnění psa. Přeju si, aby jakýkoliv pes, který prošel obranářským výcvikem, nebyl použit jako lehkomyšlná zbraň proti samotnému člověku. Jak již bylo zmíněno, pes je nejlepší přítel člověka, tak ať tomu tak zůstane i nadále.

Přínos mé diplomové práce spatřuji v bližším pochopení lidí, kteří vlastní všestranná plemena a navštěvují s nimi obranářský výcvik. Mnozí psovodi vlastní tyto psy pouze za účelem sportu, jelikož chtějí soutěžit a vyhrávat. Pokud v něčem soutěžím, tak je přirozené, že chci být nejlepší, chci mít i tu nejlepší „výbavu“, tedy všestranné plemeno. Díky tomu jsem si uvědomila, jak málo víme lidech, kteří vlastní tato všestranná plemena.

POUŽITÁ LITERATURA

- Auer, P. 2014. *Jazyková interakce*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Bacon, L. M. 2016. *Psí hrdinové: tajné úkoly a obětavá služba*. Praha: Slovart.
- Balandier, G. 2000. *Politická antropologie*. Praha: Dauphin.
- Banks, D. 2011. *A Brief Summary of Actor Network Theory*. Dostupné z: <http://thesocietypages.org/cyborgology/2011/12/02/a-brief-summary-of-actor-network-theory/> [10. 2. 2017]
- Bittnerová, D., M. Moravcová (eds.) 2010. *Etnické komunity: v kulturní a sociální různosti*. Praha: FHS UK.
- Bourdieu, P. 1976. *Entwurf einer Theorie der Praxis auf der ethnologischen Grundlage der kabyllischen Gesellschaft*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Bourdieu, P. 1992a. *Rede und Antwort*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Bourdieu, P. 1992b. *Die verborgenen Mechanismen der Macht*. Hamburg: VSA-Verlag.
- Bourdieu, P. 1998. *Teorie jednání*. Praha: Karolinum.
- Budil, I. 2003. *Mýtus, jazyk a kulturní antropologie*. Praha: Triton.
- Českomoravská kynologická unie 2010. *Sportovní kynologie*. Dostupné z: <http://www.cmku.cz/cz/detail-clanku/sportovni-kynologie-82> [10. 1. 2017]
- Českomoravská kynologická unie 2012. *Zkušební řád pro sportovní výcvik psů v České republice*. Dostupné z: <http://www.kynologie.cz/zkusebni-rady.htm> [18. 12. 2016]
- Duke, B. 2001. *Labradorský retrievr*. Praha: Fortuna Print.

- Eichler, I. 2000. *Problémové chování psů*. Praha: Plot.
- Fédération Cynologique Internationale. Dostupné z: <http://www.fci.be/en/History-of-the-FCI-1.html> [13.10.2016]
- Fédération Cynologique Internationale 2017. *Belgian shepherd dog*. Dostupné z: <http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/015g01-en.pdf> [13.10.2016]
- Fleig, D. 2000. *Bojovní psi*. Bratislava: Timy.
- Geertz, C. 2000. *Interpretace kultur: vybrané eseje*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Hebdige, D. 2012. *Subkultura a styl*. Praha: Dauphin.
- Chromý, J. 201. *Základy sociolingvistiky*. Univerzita Karlova v Praze: Karolinum.
- Janoušek, S., M. Kodl, Z. Zvadová 2003. *Aby pes nekouzl*. Praha: Státní zdravotní ústav.
- Kolářová, M., A. Moravcová. 2011. *Revolta stylem: hudební subkultury mládeže v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Kroskrity, P. 2004. *A Companion to Linguistic Anthropology*. Oxford: Blackwell.
- Lévi-strauss, C. 1971. *Myšlení přírodních národů*. Přeložil Jiří PECHAR. Praha: Československý spisovatel.
- Loučková, I. 2010. *Integrovaný přístup v sociálně vědním výzkumu*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Müller, M. 2006. *Výcvik všestranného psa: od štěněte k dokonalému psovi : koupě, výcvik a chov všestranného psa podle zásad moderní zoopsychologie*. Praha: Brázda.
- Müller, M. 2009. *Výcvik ochranného psa: chov, výcvik, zkoušky a hodnocení*. Praha: Nakladatelství Brázda.

Murphy, R. F. 2004. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Pokorný, J. 2010. *Lingvistická antropologie. Jazyk, mysl a kultura*. Praha: Grada Publishing.

Říha, M. 2013. *Stafordšírský bulteriér: úplný přehled plemene*. Praha: Plot.

Sanders, C. R. 2006. *The Sociology of Human-Animal Interaction and Relationship*.

Dostupné z: <http://humanimal.cz/clanky/sanders.html> [16.10.2016]

Služební pes: příručka pro přípravu specialistů v chovu služebních psů. Praha: Naše vojsko, 1954

Šubrt, J. 2001. *Postavy a problémy soudobé teoretické sociologie: sociologické teorie druhé poloviny 20. století*. Praha: ISV.

Výcvik psa na obranné práce 2001. *Nácvik psa na revír s vyhledáváním a vyštěkáním ukryté osoby*. Dostupné z: <http://www.cz-pes.cz/literatura-ucebnice-obrana.php#VYSTEKANI> [13.10.2016]